

DNB MAGAZINE

Een uitgave van de Nederlandsche Bank
juni 2005

Pensioenfondsen in rustiger vaarwater

Op weg naar internationale normen voor verzekeraars

Openheid goed voor vertrouwen en stabiliteit

DNB *magazine* is een uitgave van De Nederlandsche Bank NV. Het is een productie van de Afdeling Communicatie en verschijnt zes keer per jaar.

Redactie-adres
DNB *magazine*
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1,
1017 ZN Amsterdam
Telefoon 020-5245781/1910
Fax 020-5242228
E-mail (redactie):
magazine@dnb.nl
Internet: www.dnb.nl

Hoofdredactie
Loek van Daalen (a.i.)
Eindredactie
Joyce Albers, Gitte van 't Hof
Aan dit nummer werkten mee
Margot Brautigam,
Jacqueline van Breugel, Frans van der Heijden, Marijke Hoogendoorn, Paul Jurriëns, Kees Klaasse, Henriëtte Prast, Jorim Schraven, Alexander Strengers, Rutger Vahl, Erica Verdegaal, Benno van der Zaag.
Fotografie/Illustraties
Hans van den Tillaart, Rob Meulemans, ANP, Zefa (coverfoto) en Geld- + Bankmuseum.
Vormgeving en druk
Fd-Reproductie

Abonnementen
Een abonnement op DNB *magazine* is gratis en uitsluitend schriftelijk of per mail aan te vragen. Adreswijzigingen en opzeggingen eveneens schriftelijk opgeven.

Abonnementenadministratie
DNB *magazine*
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
E-mail (abonnement):
aanvraagmagazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB *magazine* mogen **niet** zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.

- 4** **Pensioenfondsen in rustiger vaarwater**
'Indexmatrix' legt koopkracht pensioenen vast
- 8** **'Amsterdam heeft nog wel een weg te gaan'**
Een kijkje achter de schermen bij de toezichthouder in financieel centrum Londen
- 12** **De juiste man/vrouw op de juiste plaats**
'Veranderingsgezindheid is een kernwaarde van de organisatie'
- 16** **Het podium voor geldcultuur**
DNB presenteert historische collectie in Geld- + Bankmuseum
- 20** **Op weg naar internationale normen voor verzekeraars**
Acht hoekstenen voor een toezichtsgebouw
- 24** **Openheid goed voor vertrouwen en stabiliteit**
Onderzoek naar transparantie van centrale banken
- 28** **Een kijkje in de beleidskeuken van DNB**
Met IFRS is een nieuw accountingtijdperk ingeluid
- 34** **Versnipperd, verkoold, vermolmd of verscheurd**
Het oplappen van beschadigde flappen
- 38** **Samenwerken aan een financieel stabiel Europa**
Serie: DNB in Europa

Verder

3	Redactioneel
11	Va Banque: De schizofrene mens
19	Een kwestie van vertrouwen
22	Banktueel
33	U heeft een vraag?
37	Kunstpodium:
	EL Cerro: levend landschapsschilderij
42	Seminars
43	Informatie

Ratio en emotie

Emoties, ze kunnen hoog opslaan en ze winnen het wel eens van de ratio. Ze spelen in ons dagelijks denken en doen een niet te onderschatten rol en zijn dan ook het bestuderen meer dan waard. Zeker in een rationeel vakgebied als economie. De redactie feliciteert dan ook haar columnist Henriëtte Prast met haar professoraat aan de Universiteit van Tilburg; zij is bij uitstek specialist op het terrein van de emotie-economie. Ook in haar column in dit nummer van DNB Magazine geeft zij daarvan blijk. Daarin introduceert zij de economische planner en doener in een ieder van ons. Als planner wegen we rationeel af, als doener zijn we uit op de snelle kick.

Emoties, de euro roept ze op. Soms in zo'n kleurschakering dat de feiten niet meer van belang lijken. Daarom een paar feiten rond de euro op een rij. De overstap op de euro per 1 januari 2002 heeft de inflatie inderdaad verhoogd, maar met niet meer dan circa 0,5%-punt. En tijdelijk, want vlot daarna zette de daling in. Vandaag de dag is de inflatie in ons land één van de laagste in de euro-zone. En dat is goed nieuws voor de koopkracht, voor de waarde van de pensioenrechten, spaargeld en beleggingen...

De redactie

Pensioenfondsen in rustiger vaarwater

'Indexatiematrix' legt koopkracht pensioenen vast

Nederlandse pensioenfondsen staan er beter voor dan een paar jaar geleden. De financiële tekorten van 2002, die toen leidden tot een alarmerende brief van de toezichthouder, zijn voor een belangrijk deel weggewerkt. Maar dat wil niet zeggen dat pensioenfondsen op hun lauweren kunnen rusten. Zo blijft het aanpassen van pensioenen aan prijsstijgingen een punt van zorg. De 'indexatiematrix' moet uitkomst bieden.

Rutger Vahl

'Nederlandse pensioenfondsen schreeuwen niet van de daken dat ze rijk zijn, maar ze verdienen vaak meer met beleggen dan [...] bedrijven met ondernemen.' Zo begon op 26 september 1997 een juichend artikel in het Algemeen Dagblad over de financiële situatie van pensioenfondsen. Sommige maakten zoveel winst met beleggen dat pensioendeelnemers met 'premievakantie' werden gestuurd. Wie bij die fondsen pensioen opbouwde, hoefde voorlopig niets te betalen voor de oude dag. Dat was niet nodig, omdat met de almaar stijgende aandelenkoersen de kas overvloedig gevuld was.

Deze – achteraf gezien – uitzonderlijke situatie zou nog een paar jaar aanhouden. In 2000 en 2001 ging het mis. Allereerst stortten wereldwijd de beurzen in. Pensioenfondsen die steeds meer in aandelen waren gaan beleggen, zagen hun vermogen in rap tempo wegsmelten. Daar kwam nog bij dat ook de rente naar een historisch laag peil zakte, waardoor obligaties en andere renteproducten (normaal gesproken de basis onder het vermogen van pensioenfondsen) veel minder opleverden dan waarvan steeds was uitgegaan. Bovendien werd duidelijk dat de pensioenpremies jarenlang structureel te laag waren geweest en ver onder de kostprijs van een pensioen lagen.

Snelle verbetering

In 2002 kwam de crisis in volle omvang aan het licht: 190 pensioenfondsen (zo'n 20 procent van het totaal) verkeerden in een situatie van 'onderdekking'. Zij hadden onvoldoende vermogen om aan hun (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen. 394 fondsen hielden te weinig buffers aan om calamiteiten het hoofd te kunnen bieden (een zogenoemd 'reservetekort'). In september van dat jaar luidde pensioentoezichthouder PVK de noodklok. Met een brandbrief werden pensioenfondsen gemaand hun financiële positie binnen afzienbare tijd weer gezond te maken. Want door aanhoudende onderdekking en reservetekorten, zo stelde de PVK, dreigde de oudedagsvoorziening van miljoenen Nederlanders in gevaar te komen.

Inmiddels is het 2005 en wordt het tijd de balans op te maken. Hoe staan de Nederlandse pensioenfondsen – en daarmee de deelnemers aan pensioenregelingen – er nu voor? Uit onlangs gepubliceerde cijfers van de Nederlandsche Bank – sinds de fusie met PVK ook belast met het toezicht op pensioenfondsen en verzekeraars – blijkt dat pensioenfondsen hard aan hun herstel hebben gewerkt. Bij de meeste fondsen is financieel orde op zaken gesteld. 'Eind vorig jaar waren nog maar acht fondsen in onderdekking terwijl dat er medio 2002 bijna tweehonderd waren', zegt Leendert van Driel, namens DNB betrokken bij de evaluatie van de financiële positie van pensioenfondsen. 'Acht fondsen is natuurlijk nog steeds te veel, maar met elk van hen heeft DNB goede afspraken. Deze fondsen werken hard aan hun herstel, maar hebben daar iets meer tijd voor nodig. Is de situatie van onderdekking inmiddels een zeldzaamheid

Zelf beleggen voor je pensioen?

In Nederland hebben werknemers weinig directe invloed op hun pensioen. Het pensioenfonds bepaalt de hoogte van de premie en ook op welke manier deze wordt belegd. Aan het eind van de rit ontvangen gepensioneerden een afgesproken pensioen (*defined benefit*-stelsel). Dat het ook anders kan, bewijzen onder meer de Verenigde Staten. Daar sparen veel werknemers zelf voor hun pensioen. Ze beleggen geld in de hoop op een goed rendement, maar hebben geen zekerheid hoe hoog hun pensioen zal uitvallen (*defined contribution*-stelsel).

Ook in Nederland gaan stemmen op om werknemers meer zelf te laten beleggen voor hun oude dag. Dit vergroot de individuele keuzevrijheid van werknemers, maar daar staat tegenover dat werknemers zelf verantwoordelijk worden voor tegenvallende beleggingsresultaten. Henriëtte Prast, Maarten van Rooij (beiden werkzaam bij DNB) en Clemens Kool (Utrecht School of Economics) onderzochten of de invoering van een *defined contribution*-stelsel in Nederland verstandig is. Zij concluderen dat de Nederlandse werknemer nog niet klaar lijkt voor een dergelijk pensioensysteem. Allereerst blijkt dat Nederlanders, vooral waar het gaat om pensioenen, financiële risico's het liefst vermijden. Bovendien is, om zelf pensioenpremies te kunnen beleggen, enige financiële kennis onontbeerlijk en die ontbreekt bij de meeste Nederlanders. De onderzoekers concluderen dat het gros van de werknemers tevreden is met het huidige pensioensysteem. Van Rooij: 'Veel mensen weten dat het in Nederland erg goed geregeld is. Dat willen ze zo houden. Individualisering en keuzevrijheid worden heel belangrijk gevonden, maar niet als het gaat om de oudedagsvoorziening.' (Zie voor dit onderzoek ook de column van Henriëtte Prast op pagina 11 in dit magazine.)

geworden, het aantal fondsen dat te weinig middelen heeft om een calamiteit op te vangen, is weliswaar gedaald, maar bedraagt nog steeds circa 300 (fondsen met een reservetekort, red.)’

Bakens verzet

De meeste pensioenfondsen zijn er dus in geslaagd hun onderdekking binnen twee jaar weg te werken. Dat hebben zij op verschillende manieren gedaan. Allereerst zijn bijna overal de pensioenpremies fors verhoogd, waardoor werkgevers en werknemers meer geld kwijt zijn aan de oudedagsvoorziening. De meeste fondsen streven nu naar een premie tussen de vijftien en twintig procent van de loonsom. Is dat hoog? Van Driel: ‘Het hangt ervanaf hoe je het bekijkt. De premie ligt een stuk hoger dan een paar jaar geleden, maar valt in historisch perspectief nog altijd wel mee. In de jaren zeventig en tachtig bedroeg de pensioenpremie soms wel 25 procent van de loonsom.’

Behalve een premieverhoging hebben pensioenfondsen ook hun regelingen aangepast. Zo maken steeds meer fondsen de overstap van een eindloon- naar een middelloonregeling. Bij de eerste variant wordt het pensioen berekend op basis van het laatstverdiende salaris. Een middelloonregeling gaat uit van het gemiddeldverdiende loon tijdens de gehele loopbaan. De financiële lasten van een middelloonregeling zijn voor het pensioenfonds wel beter stuurbaar. Nadeel van een eindloonregeling is dat jaarlijkse (individuele) salarisstijgingen met terugwerkende kracht doorwerken. Wie bijvoorbeeld op 55-jarige leeftijd een salarissprong maakt, krijgt ineens een veel hoger pensioen. In de voorgaande dertig jaar is daar geen premie voor betaald. Bij middelloonregelingen is een salarisstijging alleen van invloed op het laatste opbouwjaar, wat de relatie tussen de betaalde premie en het te ontvangen pensioen evenwichtiger maakt.

Door aanhoudende onderdekking en reservetekorten dreigde de oudedagsvoorziening van miljoenen Nederlanders in gevaar te komen

Aan het herstel van pensioenfondsen heeft verder het sterk verbeterde beleggingsklimaat bijgedragen. 2003 en 2004 waren weer aardige beursjaren. Wel heeft DNB erop toegezien dat pensioenfondsen verantwoord beleggen. En dat was niet de enige rol van de toezichhouder. Van Driel: ‘De fondsen met een tekort moesten ons een herstelplan voorleggen. Hierin dienden zij nauwkeurig te omschrijven hoe ze hun positie wilden verbeteren. Deze plannen zijn stuk voor stuk door DNB beoordeeld. Daarbij gaven we geen stempel van goedkeuring, maar zeiden we wel of een plan realistisch was.’ DNB heeft pensioenfondsen niet geadviseerd hoe ze hun tekorten konden wegwerken, verduidelijkt Van Driel. ‘Dat kan niet, omdat we als toezichhouder dan in de vreemde situatie kunnen komen dat we onze eigen adviezen moeten beoordelen.’

Niet alle pensioenfondsen waren gelukkig met de strenge opstelling van de toezichhouder. Bij een oudedagsvoorziening gaat het om de lange termijn, lieten enkele pensioenfondsen weten. Waarom moesten tekorten dan soms binnen een jaar worden weggewerkt? Van Driel kan zich wel iets bij die kritiek voorstellen. Voor DNB stond echter voorop, stelt hij, dat pensioenfondsen snel weer bestand moesten zijn tegen financiële klappen. Toch was DNB niet doof voor bezwaren. Van Driel: ‘We hebben elk fonds beoordeeld op zijn eigen merites. Fondsen die er zeer slecht voorstonden kregen soms meer tijd om te herstellen. We vonden maatwerk belangrijk.’

Indexatiematrix

Een punt van aandacht blijft voor DNB de indexatie van pensioenen. Indexatie – het verhogen van pensioenen als de prijzen stijgen; een inflatiecorrectie dus – leek lange tijd een automatisme. De laatste jaren echter besluiten steeds meer pensioenfondsen de pensioenen niet of slechts gedeeltelijk aan te passen aan prijsstijgingen. Deze kostenbesparende maatregel heeft de financiële positie van fondsen verbeterd, maar kent ook een keerzijde. ‘Zijn pensioenen niet waardevast, dan hebben gepensioneerden steeds minder te besteden’, stelt Dirk Broeders, senior econoom bij DNB Toezicht. ‘Zonder indexatie wordt dus hun koopkracht op termijn ondermijnd. Als centrale bank vinden we dat een ongewenste ontwikkeling.’

Toch kan en wil de centrale bank pensioenfondsen niet dwingen om pensioenen te indexeren. Maar DNB kan fondsen wel opleggen dat ze helder moeten communiceren over het indexatiebeleid waarvoor ze kiezen. Om pensioenfondsen hierin te ondersteunen zag onlangs de ‘indexatiematrix’ het licht. Broeders, die meehielp aan de ontwikkeling: ‘De indexatiematrix is een instrument waarmee pensioenfondsen nauwkeurig vastleggen of zij de ambitie hebben om pensioenen aan te passen

De meeste pensioenfondsen zijn erin geslaagd de onderdekking binnen twee jaar weg te werken

aan prijsstijgingen. Vervolgens bepaalt de matrix welke acties bij de gekozen indexatiestrategie horen. Wie bijvoorbeeld heel stellig is in zijn indexatiebelofte moet meer reserves achter de hand houden. De indexatiematrix maakt een einde aan de nu soms vage toezeggingen die fondsen doen over indexatie.'

Rustiger vaarwater?

Nu de herstelplannen van de pensioenfondsen het gewenste resultaat opleveren, lijkt de rust rond pensioenen terug te keren. Maar echt rustig zal het de komende jaren niet worden. Door de vergrijzing (steeds meer ouderen) en ontgroening (steeds minder jongeren) blijft de financiering van onze oude dag een belangrijk

onderwerp. Daarnaast maakt de dalende rente het steeds moeilijker om voldoende beleggingsopbrengsten te genereren. Het is niet ondenkbaar dat pensioenregelingen, en misschien wel het hele stelsel, de komende jaren opnieuw veranderingen zullen ondergaan. Zo zwelt inmiddels de discussie aan of werknemers in Nederland, net als in het buitenland, zelf hun pensioenpremies moeten gaan beleggen. Begin mei stapte SNS Reaal, als één van de eerste grote bedrijven in Nederland, over op een *defined contribution*-systeem. De bankverzekeraar doet alleen nog een jaarlijkse storting in de pensioenpot, maar zal geen geld meer bijpassen als pensioenen door verliezen op de beurs lager uitvallen. Die verantwoordelijkheid ligt voortaan bij de werknemers. Drie onderzoekers brachten onlangs in kaart of Nederlandse werknemers klaar zijn voor een dergelijk pensioensysteem (zie kader). Maarten van Rooij, een van de onderzoekers en werkzaam bij de afdeling Wetenschappelijk Onderzoek van DNB: 'Wij concluderen dat dit nog niet het geval lijkt. Een ruime meerderheid van de Nederlanders is dik tevreden met het huidige pensioenstelsel. Voor hen hoeft er niets te veranderen. Het zelf beleggen voor de oude dag is voor de meeste Nederlanders nog geen aantrekkelijk perspectief.' ●

'Amsterdam heeft nog wel een weg te gaan'

Een kijkje achter de schermen bij de toezichthouder in financieel centrum Londen

In veel opzichten is Londen de grootste en meest ontwikkelde financiële markt ter wereld. Het toezicht is er in handen van de grote Financial Services Authority (FSA), die met 2.200 medewerkers een zeer breed terrein onder zijn hoede heeft. DNB-medewerker Bas Rooijmans kon voor drie jaar naar de FSA in Londen. Hij heeft er veel gezien en geleerd. Opvallende bevinding: 'We zijn in Nederland internationaler ingesteld.'

Erica Verdegaal

Hoe kwam je terecht bij de FSA?

'In 2001 had ik bij DNB vier jaar ervaring in het banktoezicht en was ik toe aan een volgende carrièrestap. Het liefst wilde ik internationale ervaring opdoen, want in mijn werk had ik al veel contacten met buitenlandse toezichthouders, en dat sprak me aan. Min of meer toevallig bespraken toentertijd de directeurs van DNB en de FSA dat een internationale uitwisseling van medewerkers interessant zou kunnen zijn. Het resultaat was dat ik voor drie jaar naar de FSA in Londen kon. Samen met vier Engelse collega's hield ik daar toezicht op Barclays Bank. Omgekeerd is er overigens niemand vanuit Londen naar Amsterdam gekomen. Tot nu zijn dit soort uitwisselingen uitzonderlijk, wat eigenlijk ontzettend jammer is. Voor mij persoonlijk was het een geweldige kans. Ik heb veel geleerd en veel ervaring opgedaan, want op diverse punten verloopt het toezicht daar net anders. Hopelijk heeft DNB wat aan mijn ervaring, nu ik weer terug ben in Amsterdam bij de divisie Toezicht internationale conglomeraten.'

Wat gaat bij de FSA anders dan hier?

‘Om te beginnen is de FSA met 2.200 medewerkers een stuk groter dan de toezichtsafdelingen binnen DNB. En zelfs als je voor Nederland de Autoriteit Financiële Markten (AFM) meetelt, wat zou moeten voor een eerlijke vergelijking, is het nog steeds een forse club. Dat is ook niet zo vreemd met ongeveer 650 banken, 750 verzekeraars, 9.000 effecteninstellingen en 20.000 andere intermediairs onder toezicht. Het werkkterrein van de FSA is ontzettend breed, want de FSA is in 2001 ontstaan uit elf zeer verschillende kleinere toezichtinstellingen. Daarbij is Londen in veel opzichten de grootste en meest ontwikkelde financiële markt ter wereld, vooral op het gebied van (internationale) schuld-financiering en derivatenhandel. Dat zie je ook terug in de omvang van de bankensector. De grootste Engelse bank, HSBC, heeft een beurswaarde van 140 miljard euro. Maar ook nummer vier heeft nog een marktwaarde die groter is dan de nummer 1 in Nederland. In Londen zitten ook alle grote Amerikaanse *investmentbanks* zoals Goldman Sachs, Merrill Lynch, Morgan Stanley, en die lopen vaak voorop met financiële innovatie. Als je dat geweld ziet, dan beseft je dat Amsterdam nog wel een weg te gaan heeft om financieel centrum te worden.’

Wat was er concreet zo interessant aan je werk?

‘Binnen ons team concentreerde ik mij voornamelijk op de *wholesale business units*, die zich bezighouden met bedrijfs-financiering en financiële markten. Voortdurend zag ik nieuwe financiële innovaties opkomen. Dat is spannend, want wat moet je daarmee qua toezicht? Zo wilden, na de liberalisering van de Engelse elektriciteitsmarkt, diverse banken in elektriciteit gaan handelen. Die markt is nog niet efficiënt, waardoor er gigantisch veel te verdienen is. Er waren zelfs banken die elektriciteitscentrales wilden kopen. De FSA kon dat wettelijk niet keihard verbieden en wilde de risico's weten. Dat ligt natuurlijk stukken ingewikkelder dan de risico's van rentemarkten, want die bestaan al tientallen jaren. Ook heb ik samen met drie collega's een presentatie gegeven aan de voltallige raad van bestuur van Barclays over hun risicoprofiel met aanbevelingen voor verbeteringen. Dat was een enerverende ervaring. Je staat daar te presenteren voor *the great and the good of the city*. Natuurlijk is het niet fijn om commentaar te krijgen, maar men neemt de mening van de FSA wel zeer serieus. Openheid en transparantie is voor de Engelsen een groot goed.’

Wat vind je bijzonder aan de werkwijze van de FSA?

‘De Engelsen zijn erg veranderingsgezind. In drie jaar tijd heb ik twee reorganisaties meegemaakt. Ook rouleren medewerkers veel. Collega's die van de Bank of England kwamen, gingen

consumentenbescherming doen, en mensen met een verzekeringsachtergrond verhuisden naar een bankenteam. Veel roulatie is wat onrustig, maar heeft ook goede kanten. Bij de laatste reorganisatie is de sectorindeling opgeheven en worden instellingen onderscheiden naar omvang. Er zijn ruwweg drie toezichtdivisies: eentje voor de zestig grote instellingen, een andere voor

FSA: ook burgers wijzer maken

Sinds 2001 is het Engelse financiële toezicht gebundeld tot één geïntegreerde en onafhankelijke instantie: de *Financial Services Authority* (FSA). De FSA opereert los van de overheid op basis van de Financial Services and Markets Act 2000. Ze streeft vier doelen na: marktvertrouwen, publiek bewustzijn, consumentenbescherming en terugdringen van financiële criminaliteit. Dat is een flink deel van het complete werkkterrein van de Nederlandsche Bank plus de Autoriteit Financiële Markten, al heeft de Bank of England de taak om de prijsstabiliteit in Engeland te handhaven.

Het jaarlijkse budget, 200 miljoen pond (dat is 365 miljoen euro, red.), wordt bekostigd uit de wettelijk verplichte bijdragen die alle onder toezicht staande instellingen in Engeland moeten betalen. Via de website www.fsa.gov.uk biedt de FSA informatie aan instellingen en consumenten. Behalve toezicht houden op instellingen wil ze burgers meer capabel maken om financiële beslissingen te kunnen nemen. De FSA wil zorgen dat burgers financieel gezien beter zijn geïnformeerd en opgeleid, zodat men met kennis en zelfvertrouwen de eigen financiële zaken kan behartigen.

de enkele honderden middelgrote en een derde voor de duizenden kleine instellingen. Elke divisie heeft zowel banken als verzekeraars en effecteninstellingen waardoor je veel kruisbestuiving krijgt. Die integratie van het Engelse toezicht werkt heel goed. Want zit je als FSA bij een bankdirecteur of een raad van bestuur, dan kun je meteen even praten over consumentenbescherming, antiwitwasmaatregelen of de onafhankelijkheid van *equity research*.

‘Verder is de FSA heel rigoreus in zijn risicogeorienteerde aanpak van het toezicht. Dat moet ook wel want hoe houd je anders met een team van vijf man een instelling met 70.000 personeelsleden en een balanstotaal van 600 miljard pond in de gaten? Ook de financiële sector zelf is doordrongen van het belang en de efficiency van risicogeorienteerd werken. In het kader van het *know-your-customer*-beleid wilde de FSA de banken bijvoorbeeld de identiteit van al hun klanten laten doorlichten, en dat met terugwerkende kracht. Dat lukte kostenefficiënt doordat banken begonnen met risicovolle groepen zoals Nigeriaanse of Russische klanten, vermogende particulieren of stichtingen. De enorme groep klanten met een klein spaarsaldo kun je dan later doen. Dat scheelt zowel de toezichthouder als de banken veel tijd en geld.’

‘Elke grote instelling leest met schrik de zondagsbijlagen van de kranten’

De FSA wil burgers financieel capabel maken. Lukt dat?

‘In Engeland heb je een lange historie van consumentenbescherming. De financiële bijsluiter en regels voor advertenties en adviseurs bestaan er al meer dan tien jaar. De overheid realiseert zich dat alleen regels stellen ontoereikend is. Het *financial capability*-project, dat wordt voorgezeten door de staatssecretaris van Financiën, moet zorgen dat burgers begrijpen wat ze financieel doen. Maar men is er nog niet. Lang niet iedereen in Engeland weet wat een beleggingshypotheek is. Wel is er in de pers veel kritische aandacht voor financiële producten. Elke grote instelling leest met schrik de zondagsbijlagen van kranten, want keer op keer worden daarin instellingen met naam en toenaam door het slijk gehaald. Dat maakt Engelsen meer bewust. Hier komt dat nog, denk ik, want de aandelenlease-affaire heeft veel Nederlandse consumenten wakker geschud.’

‘De financiële bijsluiter en regels voor advertenties en adviseurs bestaan in Engeland al meer dan tien jaar’

Waar stond je bij de FSA raar van te kijken?

‘Ze hebben moeite om goede mensen vast te houden. Ze zitten in Londen letterlijk tussen grote banken als Bank of America, Citi, HSBC en Barclays Capital. Vooral *investment banks* betalen heel erg veel en goede mensen worden daardoor weggezogen bij FSA.’

Wat doet DNB beter dan de FSA?

‘Wij zijn internationaler ingesteld. Wij stellen ons altijd vragen als: Wat heeft dit voor invloed op onze internationale positie? Moeten we de Belgische, Engelse of Amerikaanse toezichthouder informeren? Veel meer dan de Engelsen zijn wij doordrongen van de noodzaak tot samenwerken met toezichthouders in andere landen.’ ●

De schizofrene mens

Werknemers in Nederland denken liever niet na over hun pensioen. Ze zijn bang dat ze te weinig zullen sparen als ze zelf de pensioentouwtjes in handen moeten nemen. En ze hebben, vooral als het gaat om hun pensioen, een enorme hekel aan risico. Zie hier drie bevindingen uit een recent onderzoek onder de Nederlandse werkende bevolking.

Dat mensen de status quo waarderen, namelijk een systeem waarin pensioenfondsen via de werkgever automatisch premies innen en beleggen, en aan het eind van de rit rond 70% van het middelloon uitkeren, is zo gek nog niet. Het sluit ook aan bij de resultaten van eerder onderzoek naar het vertrouwen in financiële instellingen in Nederland. Daaruit bleek namelijk dat we niet of nauwelijks twijfelen aan de soliditeit van financiële instellingen, waaronder pensioenfondsen, in ons land. En dat kunnen we natuurlijk weer relateren aan onze geschiedenis van financiële stabiliteit, ook op pensioenterrein. In sommige landen is dat wel anders, het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld, waar indertijd heel wat mensen een flinke pensioenopbouw kwijtraakten nadat tijdens de regering-Thatcher het systeem was veranderd in een regeling waarbij de individuele pensioenopbouw meebewoog met de rendementen op de financiële markten.

Wat bij de argeloze, rationeel ingestelde econoom verbazing wekt, is dat veel Nederlanders denken dat ze zelf te weinig zouden sparen voor hun pensioen. Dat sluit natuurlijk helemaal niet aan bij de gebruikelijke veronderstelling in de economie, namelijk dat we bij elke financiële beslissing de gevolgen op de korte en lange termijn bekijken, en vervolgens datgene doen wat in ons eigen belang is. Want waarom zouden we iets doen waarvan we weten dat we er spijt van zullen krijgen? Hier schieten andere wetenschappen ons te hulp. Uit psychologisch en neurologisch onderzoek blijkt dat we bestaan uit een *planner* en

een *doener*. De *planner* weegt rationeel af, de *doener* is uit op snelle beloning. Bij beslissingen waarvan de beloning snel in zicht komt, neemt de *doener* in ons de overhand. Liever één bonbon nu, dan twee morgen. Bij beslissingen waarvan de beloning pas in de verre toekomst plaatsvindt, heeft de *planner* het laatste woord. Liever twee bonbons op 1 juli 2006 dan één bonbon op 30 juni 2006. Dat denken we nu. Maar op 30 juni 2006 staan we daar heel anders tegenover. Vandaar dat we de neiging hebben het sparen voor de toekomst uit te stellen. Zo bezien is het alleen maar verstandig om de pensioentouwtjes uit handen te willen geven. •

Henriëtte Prast is werkzaam als econoom bij DNB en is hoogleraar Persoonlijke Financiële Planning aan de Universiteit van Tilburg

Als centrale bank kleeft ons het imago van heel knappe macro-economen en grijze muizen aan, maar de werkelijkheid is veel diverser

De juiste man/vrouw op de juiste plaats

'Veranderingsgezindheid is een kernwaarde van de organisatie'

Als kennisinstituut wil DNB talent in huis halen. Maar de centrale bank wil óók de expertise benutten die al in huis is en die aan zich binden. Met het *Management development*-programma biedt DNB kansen aan medewerkers met leiderschapsambities. Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan een ontwikkelings-traject voor experts. 'Talent binden en boeien is immers van levensbelang voor de organisatie.'

Joyce Albers

Organisaties die niet vast willen roesten, moeten investeren in hun personeel. Medewerkers die zich blijven ontwikkelen, kunnen relativeren, worden weer uitgedaagd en houden zo lol in het werk. Dat is uiteindelijk voor iedereen goed. 'Ook bij DNB is permanente ontwikkeling cruciaal. Het opleidingsbudget van DNB bedraagt vijf procent van de loonsom en managers hebben wat uit te leggen als zij de opleidingsbudgetten voor hun afdelingen niet volledig benutten', zegt Marlou Banning, divisie-directeur bedrijfsvoering en voorzitter van de managementcommissie. Om onze experts te kunnen behouden en te blijven boeien en medewerkers met management-potentieel kansen te bieden, zijn we bezig met een professionaliseringslag van ons talentmanagement. Daarbij richten wij ons op de hele organisatie, want wij zijn ons ervan bewust dat niet iedereen het management ambieert.'

Speciaal voor de zittende managers en voor de medewerkers met managementambitie is het *Management development* (md)-programma ontwikkeld. 'Er zijn twee speciale ontwikkeltrajecten

opgezet waar medewerkers gebruik van kunnen maken', licht Marlou Banning toe. 'Het Vernieuwd Leiderschaps Ontwikkelings Traject (Vlot) is speciaal opgezet om mensen met management-potentieel op te leiden, terwijl het Dol-traject, De Ontwikkelende Leider, er is voor de zittende managers. Zij houden hun managementstijl hier tegen het licht.'

Daarnaast worden voor het zittende management korte compacte workshops georganiseerd waarin managers met verschillende aspecten van management aan de slag kunnen. Naast deze speciaal voor DNB ontwikkelde cursussen en opleidingen zijn managers natuurlijk vrij te kiezen uit een breed scala van Nederlandse en internationale managementcursussen en opleidingen.'

'DNB probeert een goede mix te vinden tussen vers bloed van buiten en het benutten van het talent dat we al in huis hebben'

Veranderingsgezind

'Het doel van de opleidingen en de persoonlijke ontwikkeling van managers is natuurlijk om er voor te zorgen dat steeds de juiste man of vrouw op de juiste plek zit. Elk jaar worden tijdens de zogenoemde 'vlootschauw', een jaarlijkse screening, alle managers en aankomende managers tegen het licht gehouden. Deze screening geeft zicht op alle mogelijke verschuivingen en eventuele wensen van de managers en maakt roulatie mogelijk. De betrokken medewerkers kunnen hiervoor een belangstellingsformulier invullen.'

‘We willen voorkomen dat managers te lang op één plek blijven zitten en bieden zo iedereen een kans zijn wensen en ambities kenbaar te maken. Veranderingsgezindheid is een kernwaarde van de organisatie, dus we willen iedereen prikkelen om de zoveel tijd een nieuwe uitdaging aan te gaan.’

‘Dat het in de praktijk ècht werkt en zeer verfrissend kan zijn, is wel gebleken bij de fusie met de Pensioen- & Verzekeringskamer van vorig jaar, waarbij de hele organisatie is gereorganiseerd’, aldus Banning. ‘Voor alle managementposities in de gefuseerde organisatie is opnieuw gekeken wie de meest geschikte kandidaat voor het vervullen van een functie was. Onder andere doordat er nogal wat oude functies vervielen en nieuwe managementfuncties ontstonden is uiteindelijk driekwart van alle managers op een nieuwe plek terecht gekomen. Dat heeft heel goed uitgepakt.’

Grijze muizen?

‘We werken met een managementcommissie die de regie heeft over de benoemingen. Deze commissie bestaat uit verschillende divisie-directeuren om een ‘DNB-brede blik’ te garanderen. Zodra er een vacature in het management op een afdeling is, kijkt de commissie eerst naar de zittende managers. Daarbij wordt de informatie uit de vloot-schouw gebruikt. Als bijvoorbeeld blijkt dat een manager toe is aan een nieuwe uitdaging, dan kan dat dus best iemand zijn van een heel andere afdeling die heeft aangegeven in te zijn voor een verandering. Ook kijken we naar de medewerkers die het Vlot-traject hebben doorlopen. Daarnaast wordt voor sommige managementfuncties gewoon door middel van een interne sollicitatieprocedure geworven. In dat geval kan iedereen binnen de organisatie solliciteren op een managementfunctie. De meest geschikte kandidaten worden vervolgens voorgedragen aan de directie, die het uiteindelijke besluit over de benoeming neemt.’

Richt DNB nog wel de blik naar buiten met haar *Management development*-beleid? ‘Natuurlijk houden we ook de buitenwereld in de gaten. Er zijn ook vacatures binnen de organisatie die heel specifieke kennis vragen en waarvoor we extern werven. DNB probeert een goede mix te vinden tussen vers bloed van buiten en het talent benutten dat we al in huis hebben.’ Bij voordrachten let de commissie overigens ook op zaken als het aantal vrouwen in het management. ‘We hechten aan diversiteit, letten hier bijvoorbeeld op bij de selectie van de Vlot-groep.’

‘We willen voorkomen dat managers te lang op één plek blijven zitten’

Bij de voorbereiding daarvan zag ik maar weer eens hoeveel verschillende achtergronden DNB’ers hebben. Als centrale bank kleeft ons het imago van heel knappe macro-economen en grijze muizen aan, maar de werkelijkheid is veel diverser. Allerlei jonge mensen met internationale werkervaring melden zich aan voor het traject’, vertelt Banning enthousiast, ‘en dan doel ik niet alleen op Harvard-studies maar ook op een stage in een Japanse ketjap-fabriek bijvoorbeeld.’

Twee managers van DNB vertellen over hun ervaringen met het Management development-programma.

Wat ga je morgen anders doen?

Ron Berndsen (40) werd tijdens zijn zomervakantie in 1998 opgebeld door een directielid met de vraag of hij wat voelde voor de functie van manager op de afdeling Monetair economisch beleid. ‘Ik werkte daar toen als senior-econoom en had al aangegeven dat ik wel toe was aan iets anders. De enige ervaring die ik had was dat ik junior-economen op de afdeling begeleidde en ik had wel eens een project geleid. Na vijf jaar was ik wel weer in voor iets nieuws en zo werd ik twee jaar geleden gevraagd voor een managersfunctie bij Oversight, de afdeling die toezicht houdt op betalingsverkeer. Dit is een beleidsafdeling met acht medewerkers.’ Daarnaast geeft Berndsen leiding aan een team van zes mensen van het divisiesecretariaat Betalingsverkeer beleid.

‘Bij mijn benoeming was er wel een shortlist van mensen die door de directie tegen het licht werden gehouden, maar je wist als kandidaat van niets. Nu is dat allemaal veel opener en er wordt meer geïnventariseerd wie waar behoefte aan heeft. Ik heb zelf van september vorig jaar tot januari de cursus ‘De Ontwikkende Leider’ (Dol) gevolgd. Wat mij aansprak was het uitgangspunt: ‘Wat ga je morgen anders doen?’. Het was echt een managementcursus waar je in de praktijk iets mee moest gaan doen. Alles hetzelfde laten was geen optie.’

'Het leidinggeven bevalt mij goed. Je moet zaken delegeren. Juist door de cursus ben ik gaan inzien dat ik zelf slechts de inhoud op hoofdlijnen moet blijven volgen en de medewerkers verantwoordelijkheid moet geven. Bijvoorbeeld: ik bespreek kort met het team de te volgen strategie voor een bepaald dossier en medewerkers gaan dan zelf naar internationale vergaderingen. Ook besef ik door de cursus dat je eigenlijk permanent de dingen onder de loep moet houden en je moet blijven afvragen of het goed gaat. Een andere eye-opener voor mij was dat als je zaken wilt veranderen, je niet meteen naar boven moet kijken met het idee dat de directie het maar moet doen. Je kunt je ook afvragen wat je er zelf aan kunt veranderen. Dat wil ik mijn medewerkers ook zeker bijbrengen.'

Nog maar net begonnen

Voor Femke de Vries (32) is het traject voortvarend verlopen. Sinds maart 2003 werkte zij, van huis uit juriste en bestuurskundige, als boete- en dwangsomfunctionaris bij DNB. Eind vorig jaar meldde zij zich voor het Vernieuwd Leiderschaps Ontwikkelings Traject (Vlot). Dit traject was nog maar net begonnen of zij werd al gevraagd voor een managementfunctie.

'Door de cursus besef ik dat je permanent de dingen onder de loep moet houden'

'Voor de selectie van Vlot heb ik enkele gesprekken gevoerd met leden van de managementcommissie. Ik had twee jaar inhoudelijke ervaring bij DNB en ik had managementervaring bij mijn vorige werkgever opgedaan, dus ik was heel benieuwd naar dit traject en wilde graag mijn managementvaardigheden trainen. Naar aanleiding van deze gesprekken werd gevraagd of ik wilde solliciteren op de functie van afdelingshoofd van het Expertisecentrum Markttoetreding. Ik heb de functie gekregen en ben sinds kort dus begonnen als manager.'

Het Vlottraject is inmiddels ook van start gegaan en De Vries is heel enthousiast. 'De aftrap was een zeiltocht van twee dagen waarbij iedereen zijn leerdoelen heeft geformuleerd. Het traject is heel flexibel zodat er ruimte is voor ieders persoonlijke ontwikkelingsplannen en – heel belangrijk – dat deze worden vertaald naar de praktijk. Zo is er ruimte voor presentatievaardigheden en verschillende manieren van communiceren en onderhandelen.'

'Ik vind het heel goed dat DNB zich bezighoudt met management development. Vlot biedt een goede mogelijkheid om vers managementbloed te verkrijgen, zodat er ook geput wordt uit een groep niet-managers, mensen die zich op de inhoud hebben bewezen.' Toch wil zij benadrukken dat er juist bij DNB ook veel andere ontwikkelingsmogelijkheden zijn, behalve een plek in het management. 'Er is veel ruimte voor verdieping. Ik heb zelf ook mijn promotie-onderzoek kunnen afronden bij DNB.' ●

Zie ook www.werkenbijdnb.nl

Het podium voor geldcultuur

DNB presenteert historische collectie in Geld- + Bankmuseum

In het monumentale pand van de Koninklijke Nederlandse Munt in Utrecht wordt hard gewerkt aan het nieuwe Geld- + Bankmuseum, dat over ongeveer anderhalf jaar zijn deuren opent. Eerst wordt het interieur van het statige gebouw geschikt gemaakt, daarna kan het museum worden ingericht. Directeur Taeke Kuipers: 'Bezoekers moeten al zappend door het museum kunnen gaan.'

Gitte van 't Hof

Te bezonderen tijdens de openingstentoonstelling van het museum.

Zonder titel, door Keith Haring, Jaar: onbekend,

Afmetingen: 7,5 x 13,5 cm en 7,5 x 14,5 cm,

Techniek: stift op geld.

‘Wat de mensen bij ons in elk geval niet zullen aantreffen zijn zalen vol vitrines met munten en bankbiljetten’, vertelt Kuipers. ‘Wij

laten liever zien wat mensen met geld doen én wat geld met mensen doet. Geen standaard presentatie van

onze collecties dus.’ De Koninklijke Nederlandse Munt, waar tot op de dag van vandaag onze euromunten worden

geslagen, is een prachtige plek voor het museum. Niet alleen het statige pand uit 1911 wekt bewondering, bezoekers kunnen meteen ook een kijkje nemen bij de daadwerkelijke muntproductie. Ze kunnen in het toekomstige museum hoog boven de werkvloer letterlijk het geld ruiken en de trillingen voelen van de muntmachines. ‘Munten zijn opvallend warm als ze vers geslagen zijn’, lacht Kuipers.

Het toekomstige museum rust op twee pijlers: het kenniscentrum voor muntkunde, ofwel ‘numismatiek’ in vaktermen, en het podium voor geldcultuur. Het museum is een fusie tussen drie organisaties: de Nederlandsche Bank, het Koninklijk Penningkabinet uit Leiden en het Nederlands Muntmuseum uit Utrecht. De bijdrage van DNB bestaat voornamelijk uit zeldzame oude bankbiljetten en unieke ontwerpen. Het Penningkabinet leverde vooral antieke munten en penningen. En de Koninklijke Nederlandse Munt presenteert zeer verschillende instrumenten voor het productieproces van munten, zoals oude schilderijen met afbeeldingen van muntmeesters, modernere muntmachines en geldautomaten voor bijvoorbeeld snoep of het wisselen van munten.

Yap-stenen

Het museum wordt voor de bezoekers op een ludieke manier toegankelijk gemaakt. Bij binnenkomst krijgt iedereen een ‘bankpas’ waarmee hij/zij informatie uit verschillende terminals kan halen. Kuipers: ‘Geen statische informatiepanelen, maar informatie op maat. Wil je meer weten over het onderwerp, dan zoom je met je bankpas verder in en als je liever doorgaat naar iets anders, dan haal je je pas eruit en steek je die in de terminal van het gewenste onderwerp.’ Alle bezoekers krijgen eerst een interactieve presentatie waarin ze wegwijs worden gemaakt in de wereld van geld en banken, daarna kan iedereen met behulp van de bankpas zijn eigen programma invullen.

‘We maken dankbaar gebruik van het historische interieur van het gebouw. De historische bibliotheek wordt bijvoorbeeld ingericht als stijkkamer. Er komen computerschermen te staan die het verhaal vertellen van de schilderijen die rondom, bovenin het hele vertrek hangen. Samen verbeelden zij het complete proces van geldproductie rond 1900,’ aldus Kuipers. Maar het museum wil de mensen ook iets concreets meegeven. ‘Er is bijvoorbeeld een computersimulatie van de wijze waarop mensen met geld omgaan. Het eindresultaat is een persoonlijk profiel; ben je een spaarder, een wikker en weger, of juist iemand met een gat in de hand?’

Een in het oog springend stuk in het museum is een grote ronde steen met een gat in het midden. ‘Een Yap-steen, nog steeds het betaalmiddel op een eilandengroep in Oceanië’, licht Kuipers toe. ‘Hoe groter de steen, hoe groter de waarde. Er zijn ook voorbeelden bekend van enorme stenen die tijdens het transport naar de eigenaar, op gammele bootjes, zijn gezonken. Die behielden nog steeds hun waarde. Degene die de steen in zijn of haar bezit heeft, is dus nog steeds even rijk.’ De steen

is een van de voorbeelden van de antropologische achtergrond van geld. In het museum is te zien welke betaalmiddelen nog meer over de hele wereld werden gebruikt. Van de ‘Teau’, een rol bestaande uit boomschors, rode vogelveren en schelpen van de Santa Cruz-eilanden, tot ‘Katanga’s’, koperbaartjes in x-vorm uit Zaïre.

De appeltaart-index

Behalve de vaste collectie zijn er ook geregeld wisselende tentoonstellingen in het museum. Soms belichten ze de sociologische kant van het geld, bijvoorbeeld het bestedingspatroon van mensen door de jaren heen, een andere keer wordt de kunsthistorische kant bekeken. Kuipers: ‘Ik kan alvast verklappen dat de eerste tentoonstelling, bij de opening van het museum, heel bijzonder wordt. We exposeren allerlei kunstwerken die gemaakt zijn van of geïnspireerd zijn op de oude guldenbiljetten en ander papiergeld. Er zijn werken te zien van verschillende grote namen, waaronder Herman Brood en Keith Haring.’

Bezoekers kunnen een kijkje nemen bij de daadwerkelijke muntproductie

Het projectteam wilde ook een echt belevingselement toevoegen aan het museum. Het restaurant doet daarom tegelijkertijd dienst als aandelencafé. De prijs van de appeltaart wordt als een echte AEX-index gepresenteerd op diverse schermen in het restaurant. Aan het begin van de dag starten de taartjes met een bepaalde prijs, worden er vervolgens veel verkocht dan stijgt de prijs, maar

Bewoners van de Yap-eilanden met stenen-geld

blijft de voorraad in de loop van de dag aan de hoge kant, dan keldert die. Zo wordt op een ludieke manier duidelijk gemaakt hoe de beurskoersen werken.

Outlet

Het museum moet vooral ook het kloppend hart van de numismatiek worden. Wetenschappers, verzamelaars, deskundigen en andere belangstellenden kunnen de collectie van dichtbij én digitaal bewonderen. Kuipers: 'Heel oneerbiedig gezegd worden wij het *outlet centre* voor de numismatische wetenschap. We proberen de opgedane kennis niet te veel te verdiepen maar vooral ook te verspreiden door bijdragen te leveren aan de antropologie of archeologie. Zo kunnen andere onderzoeksgebieden van ons profiteren. Twee voormalig DNB-medewerkers van de afdeling numismatiek zijn hier bijvoorbeeld in dienst om onderzoek te doen en te publiceren.'

Een van die medewerkers is Erik van der Kam. Op dit moment draait hij volop mee in de projectgroep die de interne en externe verbouwing begeleidt. Daarnaast is hij bezig met een studie naar de tien-guldencoupure. Aardig is daarbij, aldus de schrijver, dat deze coupure als gouden munt, als zilveren munt, als muntbiljet (door de overheid uitgegeven papiergeld) en als bankbiljet heeft gecirculeerd.

Eens per jaar vindt in de Munt de zogenoemde 'Dag van de munt' plaats. 'Enthousiaste verzamelaars staan 's morgens om vier uur al in de rij voor de deur, vooral ook voor de speciale uitgaven die verkocht worden en de ruilbeurs die er op die dag plaatsvindt,' aldus Kuipers.

Geïnteresseerden moeten nog even geduld hebben want begin 2007 zal het museum pas zijn deuren openen. Het grootste deel van de collectie is echter al te bewonderen via de museum-website. In *DNB magazine* zal geregeld verslag worden gedaan van de laatste ontwikkelingen. ●

Voor meer informatie over Het Geld- + Bankmuseum:

Telefoonnummer: 030 - 291 0492

E-mail: info@sgbm.nl

Internetsite: www.geldmuseum.nl

Bron foto's geld: Moneta Exotica: Oorspronkelijk geld uit de hele wereld, P.C.J.F. van Erve, 1997 ISBN 90-73882-09-5

De gevel van het monumentale pand van de Koninklijke Nederlandse Munt

Een kwestie van vertrouwen

Vertrouwen is een kernbegrip bij het uitvoeren van de taken van de centrale bank. Hoe werkt DNB aan het vertrouwen van het publiek en hoe is het vertrouwen verweven in haar taken? DNB magazine laat medewerkers aan het woord over hun dagelijkse werk en welke rol vertrouwen daarin speelt. Dit keer Rein Kieviet van de Divisie Betalingsverkeer Beleid, werkzaam bij de afdeling Analyse en Maatschappelijk Overleg.

Joyce Albers

Rein Kieviet is altijd al geboeid door het fenomeen geld. 'Geld is emotie, maar geld is vooral ook vertrouwen.' Toen ik op de dag van de introductie van een nieuw tien-guldenbiljet met dit biljet, dat ik ontving tijdens een DNB-persconferentie, naar mijn groenteboer ging, keek hij eerst raar op. Maar daarna wilde hij het wel accepteren. 'Je komt hier elke week dus ik vertrouw je wel.' Hij had ook op de radio al gehoord dat er nieuw geld in omloop zou komen. Het was dus een combinatie van factoren, maar dit is fascinerend als je erover nadenkt.'

'De rol van DNB is het bevorderen van een goede werking van het betalingsverkeer. Zonder vertrouwen zou dat betalingsverkeer niet efficiënt en zelfs niet mogelijk zijn', aldus Kieviet. 'Je moet vertrouwen hebben in de waarde van het geld, in de instellingen die het geld uitgeven, in de betaalsystemen en in de betaalproducten. Zonder de een of andere vorm van toezicht op al die facetten van het betalingsverkeer zou het behoorlijk in het honderd kunnen lopen.'

Er hebben heel wat partijen te maken met het betalingsverkeer en daarom is er het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) waarin, onder voorzitterschap van DNB, organisaties van banken, winkeliers en consumenten deelnemen. Kieviet is secretaris van de MOB - Werkgroep Veiligheid. Deze werkgroep richt zich op de veiligheid van betaalproducten, zoals de pinpas en de creditcard, en op persoonlijke veiligheid in

het betalingsverkeer. 'Als er op grote schaal creditcards en pinpassen worden gekopieerd en rekeningen worden leeggeroofd zullen mensen zich gaan afvragen of die passen nog wel te vertrouwen zijn. Mensen zouden uit angst meer contant kunnen gaan betalen. Dat is minder veilig en doelmatig. Het is voor de centrale bank van belang ontwikkelingen te volgen en er zondig op in te spelen. Zo deed DNB twee jaar geleden na onderzoek enige aanbevelingen om de veiligheid van het pinnen te verbeteren. Mede hierdoor hebben banken maatregelen genomen om het kopiëren van pinpassen bij geldautomaten onmogelijk te maken en het verzendtraject van pinpassen en creditcards veiliger te maken.'

Het MOB is ook voorstander van een campagne om mensen er bewust van te maken zorgvuldig om te gaan met persoonlijke en financiële gegevens. Kieviet: 'Houd je Persoonlijk Identificatie Nummer (PIN-code) echt persoonlijk. Schrijf het nergens op en scherm het paneel af als je pint. Geef je pas of creditcard niet uit handen, de magneetstrip van de pas kan gekopieerd worden, zijn enkele richtlijnen. Om kopiëren onmogelijk te maken, brengen banken en creditcardmaatschappijen creditcards met chip op de markt.' Hij tovert een van de eerste creditcards met chip uit zijn zak. 'Alleen een handtekening op een kassabon is niet meer veilig genoeg, er zal ook een pincode moeten worden gebruikt. Het is nu eenmaal inherent aan het girale betalingsverkeer dat je je financiële identiteit zal moeten beschermen.'

'Wist je trouwens hoe de creditcard ooit is ontstaan? Mensen in Amerika die veel uit eten gingen, lieten - als ze ergens vaker kwamen - hun visitekaartje achter en kregen aan het einde van de maand een totaalrekening. Een kwestie van vertrouwen! Dat is later gestandaardiseerd in plastic. Tijden veranderen, maar vertrouwen zal altijd een rol blijven spelen in het betalingsverkeer', verzekert Kieviet. 'Als we iets niet vertrouwen, geven we er geen geld aan uit!'

Op weg naar internationale normen voor verzekeraars

Acht hoekstenen voor een toezichtsgebouw

Het ontbreekt nog altijd aan goede wereldomvattende normen voor het toezicht op verzekeraars. Daardoor heeft de consument in het ene land meer zekerheid dan in het andere. Een ongewenste situatie, waaraan hoognodig iets moet gebeuren. Met het zogeheten *Cornerstones paper* (Hoekstenenrapport) is daar nu het fundament voor gelegd. DNB werkte volop mee. 'En er tekent zich overeenstemming af.'

Paul Jurriëns

'Ik zeg het met enige bescheidenheid, maar het lukt tot nog toe om de gedachtevorming in Nederland, Europa en de wereld op één lijn te houden,' vertelt Wil Dullemond van DNB, sinds medio 2003 voorzitter van het *Solvency Subcommittee*, dat adviezen voorbereidt over de kapitaalseisen aan verzekeraars. 'De functie maakt 75 procent uit van mijn werk. Daarnaast steken ook mijn collega's Ruud Pijpers en Jeanine Kippers een aanzienlijk deel van hun tijd in het comité. Een forse investering die DNB heel nuttig vindt. We zijn namelijk zelf volop bezig met een toezichtskader. Bovendien staat het onderwerp op de agenda in Europa en wij willen graag dat die lijnen parallel lopen.'

Pijpers: 'Het toezichtskader waaraan DNB de afgelopen jaren heeft gewerkt, spoot goed met wat in Europa en wereldwijd wordt uitgezet. Alleen zijn we in Nederland een stuk verder met de uitwerking. Maar de concepten erachter zijn verenigbaar.'

Spiegelbeeld

Er bestaan nog geen stevige internationale normen voor verzekeringstoezicht en de solvabiliteit van verzekeraars. Daardoor hebben polishouders (consumenten) in het ene land meer zekerheid dan in het andere. Dat is ongewenst. De wereldwijde organisatie van verzekeringstoezichthouders, de *International Association of Insurance Supervisors* (IAIS), wil dit veranderen met één mondiaal toezichtstelsel (het eerdergenoemde *Solvency Subcommittee* zet daartoe adviezen in de steigers).

Dullemond: 'Ons comité heeft met het *Cornerstones paper* voor zo'n stelsel het fundament gelegd. De kern ervan is dat de kapitaalseisen het spiegelbeeld moeten vormen van de verzekerings-, markt- en kredietrisico's die een verzekeraar loopt. Hij moet die risico's en het belang ervan transparant weergeven, net als de wijze waarop hij ze denkt te tackelen. Ten slotte moet de verzekeraar zijn bezittingen en verplichtingen weergeven op basis van de actuele marktwaarde.'

Hoekstenen

Acht hoekstenen – *cornerstones* – markeren het toekomstige toezichtsgebouw. Ze behandelen onder meer genoemde kapitaalseisen, voor de korte en de langere termijn, in relatie tot de risico's. Dullemond: 'Voor het geval de financiële positie van een verzekeraar verslechtert, beschrijven we ook dat er meerdere momenten moeten zijn waarop de toezichthouder in gesprek gaat, waarschuwt of ingrijpt. Om te voorkomen dat het vermogen onder het wettelijke minimum zakt, moet hij vroegtijdig aan de bel kunnen trekken.'

'Een andere hoeksteen is dat verzekeraars zo veel mogelijk eigen, hoog ontwikkelde modellen gebruiken om hun risico's in kaart te brengen. Deze houden rekening met de specifieke risico's van de onderneming, wat kan leiden tot een lager vereist eigen vermogen. De toezichthouder moet deze modellen vooraf goedkeuren. Vooral grote, zeer professionele ondernemingen zullen

hier gebruik van maken. De kleinere verzekeraars met beperkte middelen zullen de wat grovere, gestandaardiseerde methoden van de toezichthouder hanteren.'

Overeenstemming

Inmiddels heeft het Hoekstenenrapport internationaal ter consultatie gelegen. Niet alleen bij toezichthouders, maar ook bij organisaties van onder meer verzekeraars, actuarissen en risicomangers. 'Er tekent zich overeenstemming af', constateert Dullemond. 'Hoewel er ook wat kritische geluiden zijn. Zo hebben sommige verzekeraars, die een groot deel van de premies beleggen, moeite met de actuele marktwaarde. De kans bestaat dan dat je het ene jaar bij gestegen beurskoersen een knetterende winst maakt, en het andere jaar bij inzakkende koersen een dramatisch verlies. Dat geeft een wisselend – volatiel – beeld. Feit blijft dat wij een getrouwe weergave willen hebben van de financiële positie. Een verzekeraar zal dus maatregelen moeten nemen om die beursgevoeligheid te beperken of deze door middel van kapitaal op te vangen.'

Pijpers: 'Een ander aandachtspunt is hoe uniform je zo'n stelsel moet maken. Welke zaken wil je gelijk geregeld hebben en bij welke volstaan de achterliggende concepten en kan de uitwerking per land of regio verschillen? De verzekeringsmarkt en de risico's in Australië zijn immers anders dan in Italië of Noorwegen. Het gaat er om dat het toezicht de risico's consistent benadert en inzichtelijk maakt.'

Dullemond: 'Als een bepaald risico in land A groter is dan in land B, kunnen daar hogere kapitaalseisen uit rollen. Dat moet je kunnen uitleggen. In Nederland bijvoorbeeld leven de mensen langer dan in Pakistan. Dat maakt onze pensioenverplichtingen duurder. En wellicht dat een autoverzekering in Turkije een andere premie vergt dan in Nederland vanwege het schadeniveau.'

Er is straks sprake van een globale standaard. Is deze dwingend?

Dullemond: 'De IAIS kan niemand iets verplichten. Maar het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank, die kijken naar de financiële stabiliteit van een land, gaan het stelsel gebruiken als meetlat voor de verzekeringsbranche. Via de band is de standaard dus niet vrijblijvend.'

Wat gaat er verder gebeuren?

Dullemond: 'Het comité gaat eerst alle commentaren verwerken. De hoofdlijn zal daarbij overeind blijven. Tevens maken we dit jaar een 'spoorboekje'. Wat gaan we op basis van de *cornerstones* uitwerken en in welke volgorde?' Kippers vult aan: 'We hebben al een ontwerprapport dat aangeeft welke instrumenten verzekeraars mogen gebruiken om aan kapitaalseisen te voldoen.'

Wanneer is de mondiale toezichtstandaard praktijk?

'Het duurt nog zeker twee tot drie jaar voordat het stelsel er is. Daarna moet het nog worden toegepast. Maar intussen staan de zaken niet stil. Net als Nederland en Europa herzien diverse landen en regio's hun toezicht al. Ze wachten niet tot de IAIS klaar is, maar lopen er als het ware mee op.' •

'Wij willen een getrouwe weergave hebben van de financiële positie'

Hoewel de Nederlandse economie momenteel maar weinig groei laat zien, 'mogen we gematigd optimistisch zijn voor de langere termijn', aldus DNB-president Nout Wellink tijdens de presentatie van het Jaarverslag op 26 mei.

De economie in het eurogebied kent geen snelle groei, maar de schokbestendigheid is zeer groot. Er is prijsstabiliteit en de monetaire verhoudingen vormen geen enkele belemmering voor een economische opleving. Maar een economisch herstel komt nog niet overtuigend van de grond. Mee- en tegenvallers wisselen elkaar af, maar per saldo overheersten in de afgelopen maanden toch de tegenvallers. Een magere economische groei is ook voor 2005 de ver-

wachting, maar de perspectieven voor de wat langere termijn zijn nog steeds goed. Nederland heeft op het terrein van structurele hervormingen de laatste twee jaar meer vooruitgang geboekt dan andere Europese landen.

Nout Wellink: 'De financiële nadelen heeft Nederland al grotendeels geïncasseerd. De andere Europese landen zijn nog lang niet zo ver op het hervormingspad en zullen pas later die 'financiële verliezen' voor de kiezen krij-

gen. Ook vanwege het 'ferme begrotingsbeleid' is het beeld voor de toekomst niet ongunstig'. Kortom: een gematigd optimisme voor de Nederlandse economie op de langere termijn.

Een instituut vol kennis

DNB is al sinds jaar en dag een organisatie waar veel kennis aanwezig is. Toch staat voor de toekomst expliciet op de agenda dat de centrale bank als kennisinstituut nog beter wil gaan functioneren. Hoe kunnen we in- en extern beter omgaan met de kennis die we in huis hebben en hoe kunnen bank en buitenwereld hiervan profiteren?

Het kennisinstituut is één van de pijlers waar de centrale bank zich voor de lange termijn op wil gaan rich-

ten. Door een doelgerichte meerjaren-aanpak en een focus op bepaalde thema's die voor DNB belangrijk zijn, wil de centrale bank bewust omgaan met de expertise die we in huis hebben, en met de ontwikkeling en de opbouw van die kennis.

Het komend half jaar zal vastgesteld worden waar de focus van het kennisinstituut zal komen te liggen. Dit zullen gebieden zijn die goed aansluiten bij de primaire taken en waarvan DNB denkt dat extra inzet op het gebied

van kennisopbouw nodig is. Als tegen eind 2005 de focusgebieden geselecteerd zijn, zullen expertgroepen opgericht worden waaraan mensen uit verschillende afdelingen binnen de organisatie deel zullen nemen. Ook deskundigen van buiten de organisatie zullen in deze groepen meedoen. Doel van deze expertgroepen is dat kennis beter uitgewisseld wordt, zowel tussen experts in verschillende afdelingen van DNB als met externe experts. Om met het idee van

expertgroepen ervaring op te doen, zal nu alvast één expertgroep van start gaan op het gebied van pensioenen.

Behalve het aanbrengen van focus en de start van expertgroepen zal ook een aantal praktische zaken verbeterd worden zoals de website en populaire versies van specialistische publicaties.

Congres: toezicht op fico's

Op 12 mei organiseerde DNB in de Beurs van Berlage (Amsterdam) een congres over het toezicht op financiële conglomeraten (fico's), onder de titel: Integrated supervision of financial conglomerates, challenges for the future. Hierbij waren zowel nationale als internationale vertegenwoordigers van de financiële sector, toezichthouders en de politiek aanwezig.

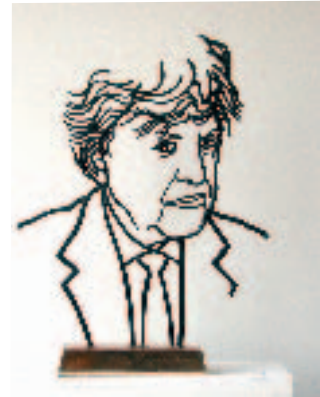
Nadat Nout Wellink het congres had geopend, hield minister Gerrit Zalm een keynote speech over het Nederlandse toezichtsmodel en de Europese dynamiek rond toezicht op financiële ondernemingen en conglomeraten. Hij hield een pleidooi voor een Europees toezichtsmodel naar analogie van het ESCB (Europees Stelsel van Centrale Banken). Vervolgens leidde Dirk Witteveen een paneldiscussie tussen Henrik Bjerre-Nielsen (voorzitter CEIOPS, *Committee of European Insurance and Occupational Supervisors*), Bert Bruggink (CFO Rabobank) en José María Roldán (voorzitter CEBS, *Committee of the European Banking Supervisors*) over de uitdagingen voor de

vormgeving van het toezicht op financiële ondernemingen en conglomeraten. Het specialistische middagprogramma bestond uit twee parallelsessies onder leiding van de DNB-directeuren Arnold Schilder en Flip Klopper. In deze sessies werden de resultaten van gezamenlijke studies van DNB en de sector naar economic capital models en legal firewalls bij financiële conglomeraten gepresenteerd en bediscussieerd door vertegenwoordigers van toezichthouders en van de sector.

In het volgende nummer van DNB magazine wordt uitgebreider ingegaan op het congres.

Portret Duisenberg aan zee

DNB-president Nout Wellink heeft in april een portret van Wim Duisenberg, oud DNB-president en oud ECB-president, onthuld in het museum Beelden aan Zee in Scheveningen. Het beeld is vervaardigd door beeldend kunstenaar Jeroen Henneman en zal een prominente plaats innemen in de portretgalerij van het museum.

Zie ook www.beeldenaanzee.nl

Maandagmiddag 23 mei vond bij DNB een veiling plaats van antiquiteiten en bijzondere objecten uit het voormalige Bedrijfsmuseum. Het zijn objecten zonder museale waarde en daarom is ervoor gekozen deze onder de medewerkers te veilen ten bate van het Koningin Wilhelmina Fonds (KWF). De opbrengst bedroeg 22.000 euro. Jop Ubbens, directeur van Veilinghuis Christie's, was veilingmeester.

DNB veilt voor KWF

Openheid goed voor vertrouwen en stabiliteit

Onderzoek naar transparantie van centrale banken

Welke invloed heeft transparantie van een centrale bank op de inflatie? En in hoeverre hebben uitspraken van de Europese Centrale Bank (ECB) effect op de wisselkoers euro-dollar? Twee DNB-onderzoekers op zoek naar de impact van (open) communicatie op de financiële stabiliteit. 'Als je helder bent in wat je doet en je daar ook aan houdt, dan vergroot dat het vertrouwen.'

Frans van der Heijden

De ECB-communicatie over rentebeslissingen is in de loop der jaren consistentier geworden, op de foto: ECB-president Jean-Claude Trichet

Stel, een centrale bank brengt duidelijk naar buiten welke inflatie zij nastreeft: twee procent. En die bank laat in openbare rapportages ook geregeld zien dat ze aan die doelstelling *vasthoudt*. Dat versterkt de geloofwaardigheid en het vertrouwen. Zodat het publiek geneigd zal zijn z'n inflatieverwachting op de doelstelling af te stemmen. En bij zo'n lage inflatieverwachting zullen (bijvoorbeeld) ook hoge looneisen achterwege blijven, waarmee de cirkel gesloten wordt: de inflatie blijft laag – en dat is weer goed voor de economie, wat het vertrouwen vergroot. Kortom: transparantie doet ertoe. Niet alleen voor de gewenste *accountability* maar ook in economisch opzicht. Aldus de belangrijkste conclusie uit het onderzoek 'The Impact of Central Banking Transparency on Inflation Expectations', dat als DNB Working Paper is verschenen.

'Als een centrale bank steeds helder is in wat ze wil en doet, dan bouw je een vertrouwenwekkende reputatie op', zegt DNB'er Carin van der Cruijssen, één van de onderzoekers. 'Is dat vertrouwen er niet, en er worden hoge looneisen gesteld, dan dreigt de economie te krimpen. Om dat te voorkomen moet de bank meer geld in omloop brengen. Dat betekent: een hogere inflatie. En dat brengt je in een neerwaartse spiraal. Een centrale bank heeft dus alle belang bij lage en stabiele inflatieverwachtingen. Ons onderzoek geeft aan dat transparantie daar veel aan bij kan dragen'

Inflatie vs. verwachting

Het kan haast geen toeval zijn: centrale banken zijn de laatste vijftien jaar opener geworden in hun communicatie, en tegelijkertijd zijn de inflatieverwachtingen lager geworden. Toch blijft het altijd moeilijk om een dwingend verband aan te tonen, benadrukt Van der Cruijssen. 'De inflatieverwachtingen kunnen ook gedaald zijn doordat de inflatie *zelf* gedaald is. Daarom hebben we in landen specifiek naar de relatie met veranderingen gekeken: kun je op momenten dat hun centrale bank transparanter wordt effecten waarnemen?' En dat blijkt voor sommige veranderingen in transparantie het geval.

Bij centrale banken die nog maar aan het begin van hun ontwikkeling naar meer 'openheid' stonden, bewogen de inflatieverwachtingen mee met wijzigingen in de werkelijke inflatie. Maar als ze hun transparantie vergrootten, met een heldere doelstelling en rapportage, dan viel die link voor sommige

De ECB geeft haar notulen niet prijs, 'een verdedigbare keuze'

centrale banken weg. Van der Cruijssen: 'En daar gaat het om. Dat óók als de inflatie even wat hoger uitvalt, de *verwachtingen* gewoon op hetzelfde lage niveau van de inflatiedoelstelling blijven. Voor centrale banken is het dan gemakkelijker om de uitgesproken doelstelling ook inderdaad op middellange termijn te behalen.'

Niet *alles* openbaar

Het stellen van een duidelijk *inflation target* is niet de enige manier waarop een centrale bank 'doorzichtiger' kan zijn voor het publiek, en zo vertrouwen kan wekken. In totaal namen Carin van der Cruijssen en medeonderzoeker Maria Demertzis vijf gebieden van transparantie onder de loep: politiek, economisch, procedureel, beleidsmatig en operationeel. 'De ene bank geeft bijvoorbeeld helder aan hoe ze beleid gaat veranderen, terwijl een andere weer laat zien welk model voor voorspellingen ze gebruikt. En zelfs: welke fouten daarmee gemaakt worden. Er zijn ook dilemma's. In hoeverre maak je bepaalde overwegingen helder? Geef je alleen uitleg als je de rente verandert, of ook als je 'm *niet* verandert?'

Zeker niet iedereen in de financieel-economische wereld is het erover eens dat open communicatie op alle gebieden een gunstig effect heeft. DNB-onderzoeker David-Jan Jansen noemt als voorbeeld: het openbaar maken van notulen van vergaderingen. 'Dat kan als centrale bank ook tegen je werken. Bijvoorbeeld als daaruit conflicten over de juiste koers naar voren komen. Zoiets kan het geloof van het publiek in de stabiliteit juist ondermijnen.'

De Europese Centrale Bank (ECB) geeft haar notulen niet prijs. Een verdedigbare keuze, aldus Jansen. Evenals zijn collega Van der Cruijssen werkt hij aan een proefschrift over transparantie, in zijn geval over de communicatie door de ECB. Hieruit blijkt onder meer dat de ECB-communicatie over rentebeslissingen in de loop der jaren consistent is geworden, zij het relatief laat. 'Maar dat heeft natuurlijk veel te maken met al die verschillende culturen die één moesten worden.'

Positief of negatief?

Binnen het DNB-research-thema 'monetaire strategie en communicatie' deed David-Jan Jansen (samen met prof. dr. Jakob de Haan van de Rijks Universiteit Groningen) onlangs onderzoek naar een zeer specifieke vraag: in hoeverre hebben openbare uitspraken van de ECB-top invloed op de wisselkoers euro-dollar? Bijvoorbeeld: als de directeur zegt dat de euro béter verdient, of dat hij verwacht dat de euro ten opzichte van de dollar sterker wordt, merk je dat dan op de valutamarkt? De uitkomst was eenduidig: dergelijke uitspraken hebben geen aantoonbaar effect, althans niet langer dan een kwartier. 'Maar

Een centrale bank heeft alle belang bij lage en stabiele inflatieverwachtingen en transparantie kan daar veel aan bijdragen

we hebben dus alleen gekeken op de zeer korte termijn. Je zou je kunnen voorstellen dat het totaal aan uitspraken toch in de hoofden van mensen is blijven hangen, toch enig gewicht in de schaal heeft gelegd.'

De uitkomst van het onderzoek kun je negatief en positief uitleggen, stelt Jansen. 'Enerzijds zou je kunnen zeggen dat

de ECB er niet in slaagt de financiële markt te beïnvloeden en dus niet effectief communiceert. Maar anderzijds is er ook een positieve interpretatie mogelijk: de ECB-communicatie heeft *niet* geleid tot schommelingen van de wisselkoers. Heel belangrijk, want onzekerheid wil je als centrale bank natuurlijk vermijden.'

Positief of negatief – naar welke interpretatie neigt de onderzoeker zelf? Jansen glimlacht: 'Tja, op het vwo leer je dan: als onderzoeker doe je een uitspraak van 'Zo is het', en de beleidsmaker zegt dan 'Zo zou het moeten zijn'. Daar houdt het wat mij betreft nu even mee op. Bovendien gaan we onze uitkomsten nog presenteren om te horen of andere onderzoekers die delen.'

Kan hij wel al iets meer zeggen over de conclusies voor de wijze van communiceren van de ECB? 'Ik denk dat, als het gaat om pogingen met praten de wisselkoers te beïnvloeden, je toch voorzichtig moet zijn. In dit geval hebben we gezien dat uitspraken weinig effect hebben. De euro ging geruime tijd voortdurend naar beneden. Juist als je dan blijft zeggen dat hij omhoog zou

Het onderzoek richt zich op de zeer specifieke vraag: in hoeverre hebben openbare uitspraken van de ECB-top invloed op de wisselkoers euro-dollar?

moeten, maak je jezelf kwetsbaar. Dat brengt risico's met zich mee. Ik zou zeggen: je moet dan in elk geval terughoudend zijn. Als je ziet dat het niet werkt, moet je er misschien maar minder over zeggen.' Jansen trekt een vergelijking met de officiële, niet-verbale interventies van de ECB. 'Eind 2000 is in ECB-verband geprobeerd de euro via de wet van vraag en aanbod te ondersteunen. Maar toen de verwachte effecten grotendeels uitbleven, is men daar op een gegeven moment mee gestopt. Wellicht kan dat ook een conclusie zijn voor verbale strategie.'

Een directer verband

Wie de onderzoeken van David-Jan Jansen en Carin van der Crujisen naast elkaar legt, ziet dezelfde achterliggende vraag. Namelijk: in hoeverre heeft een centrale bank via haar communicatie invloed op de financiële gang van zaken? De

uitkomsten verschillen echter nogal. Niet zo vreemd, vindt Jansen. 'Bij inflatie is er een directer verband tussen wat je als bank doet en wat er uitkomt. De wisselkoers hangt van veel meer dingen af. De markt bepaalt vraag en aanbod. En op die markt komt zoveel informatie af, daar wordt echt niet alleen naar de ECB geluisterd. Bovendien: voor de wisselkoers kun je geen doel stellen, voor het inflatiecijfer wel.'

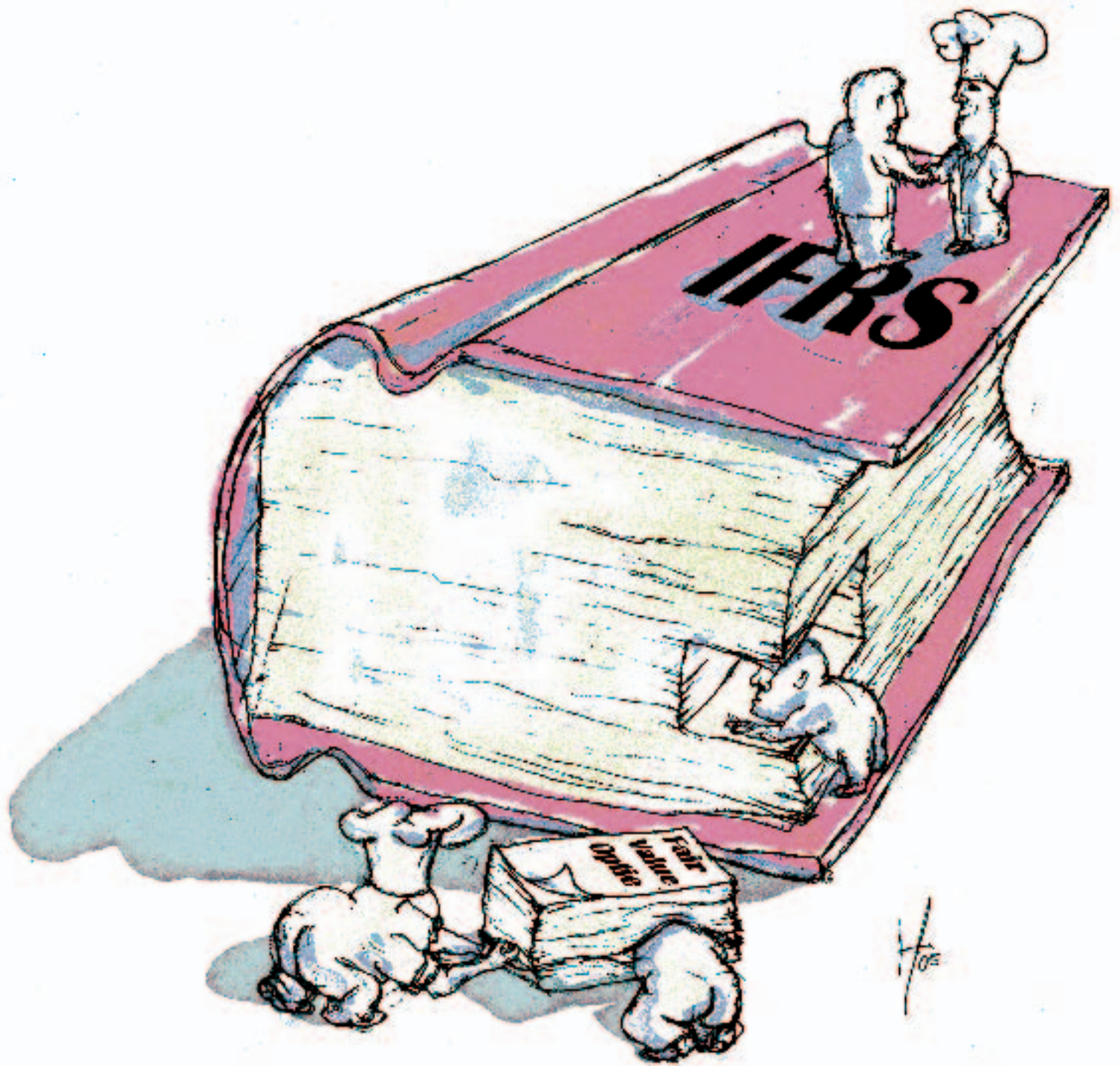
Van der Crujisen: 'Precies. Maar het blijft minstens zo belangrijk dat een centrale bank zich ook *houdt* aan die doelstelling. Want het publiek is natuurlijk niet dom.' En Jansen, gekscherend: 'Al heb je natuurlijk altijd nog je communicatie om uit te leggen waarom iets anders loopt...'

Help! ik vind nog guldens!

Deze publiëksbrochure geeft antwoord op vragen over hoe en wanneer u nog guldens kunt inwisselen bij de Nederlandsche Bank. Ook kunt u lezen wat te doen met oude valuta uit de eurolanden.

Kijk voor informatie en deze brochure op onze website, www.dnb.nl. U kunt de brochure ook gratis bestellen per mail via info@dnb.nl of telefonisch via de Informatiedesk van DNB op 0900 – 5200 520 (€ 0,35 per gesprek), bereikbaar op werkdagen tussen 9.00 en 17.00 uur.

Een kijkje in de beleidskeuken van DNB

Met IFRS is een nieuw accountingtijdperk ingeluid

De één zegt dat het nog belangrijker is dan de invoering van de euro. De ander meent dat het effect ervan catastrofaal kan zijn. De controverse is niet ver te zoeken bij de grootste aanpassing van de standaarden voor accounting in meer dan 500 jaar.

Jorim Schraven

In 1494 zette de Italiaanse monnik Luca Pacioli de standaard voor het moderne boekhouden. In januari 2005 werd in de Europese Unie een nieuw accountingtijdperk ingeluid met de introductie van de Internationale Financiële Rapportage Standaarden (IFRS). Deze gelden in Europa voor ruim 7.000 beursgenoteerde bedrijven en worden nu in meer dan negentig landen toegepast.

De belangrijkste verandering is dat bedrijven de waarde van veel van hun financiële bezittingen niet langer rapporteren als de historische aankoopwaarde, maar als de huidige marktwaarde. Op het eerste gezicht lijkt het een simpele aanpassing. Maar schijn bedriegt: het standaardenboek telt meer dan 2.250 pagina's. En dat niet alleen. De grootste standaard, nummer 39 (met ongeveer 370 pagina's), is al wel van kracht maar is nog niet af. Dat is een probleem voor bedrijven. Het is immers geen makkelijke opgave om cijfers voor te bereiden als de regels nog niet bekend zijn. DNB speelt een belangrijke rol bij de oplossing van dit probleem.

De ingrediënten

Het lijkt onwerkelijk dat een project waaraan in 1973 de eerste hand werd gelegd in 2005 te laat wordt opgeleverd. Hoe kon dat gebeuren? Onenigheid is de reden. En dat die het grootste is bij

standaard 39 is niet vreemd. Die standaard bepaalt hoe financiële waarden moeten worden gewaardeerd in de verslaggeving. Het waarden van financiële waarden is complex, er zijn zelfs Nobelprijzen mee gewonnen. Pacioli en zijn volgelingen omzeilden dit probleem grotendeels door de historische aankoopprijs te gebruiken, dan hoeft je niet elk jaar opnieuw te waarden. Dat werkt redelijk voor een gebouw of boot. Maar voor een derivaat of exotisch financieel instrument heeft dat curieuze gevolgen. Een derivaat hoeft bij aankoop vrijwel niets te kosten maar kan binnen korte tijd verhonderdvoudigen in waarde. De aankoopwaarde is dan weinig informatief.

Zevenduizend beursgenoteerde Europese bedrijven moesten zich gaan houden aan een set standaarden met een hap eruit

De *International Accounting Standards Board* (IASB) heeft bepaald dat in standaard 39 voor complexe financiële instrumenten, zoals derivaten, de huidige marktprijs moet worden gebruikt. Bovendien bevat de standaard een optie, de *Fair Value Optie*, die bedrijven de mogelijkheid biedt om voor elk type financieel instrument de marktprijs te gebruiken.

Het is dan 2003 en de IASB heeft standaard 39 voor commentaar voorgelegd aan de *stakeholders*. De reactie van de banktoezicht-houders via het Bazels Comité en de Europese Centrale Bank (ECB) is helder: 'onacceptabel'. Vooral de *Fair Value Optie* is hen een doorn in het oog. Deze kan de weg openen naar het gebruik van marktprijzen voor *alle* financiële instrumenten. Dat is een brug te ver.

De nieuwe aanpak koppelt gebruik van marktprijzen aan het risk management van een instelling

Waarom? De toezichthouders en de ECB maken zich zorgen over de betrouwbaarheid, vergelijkbaarheid en relevantie van de nieuwe cijfers. Betrouwbaarheid is een probleem wanneer geen markt bestaat voor een financieel instrument. De huidige prijs moet dan worden geschat met modellen. Vergelijkbaarheid kan in het geding komen wanneer instellingen heel verschillend gebruik maken van de *Fair Value Optie*. Daarbij zijn marktprijzen minder relevant wanneer de instelling intern historische prijzen gebruikt. Ook is onduidelijk wat IFRS voor gedrag bij markten en instellingen teweeg zal brengen. Gevreesd wordt voor de financiële stabiliteit.

De koks

Het is nu een drukte van jewelste in de beleidskeuken van DNB. President Nout Wellink verzorgt de inbreng bij de ECB en directeur Arnold Schilder is de DNB-man in het Bazels Comité.

Beleidsmedewerkers van de divisies Financiële stabiliteit en Toezicht beleid verzorgen de dossiers en krijgen input uit de hele organisatie. Dat vereist nauwe samenwerking. De koks bij toezicht dragen immers zorg voor de kwaliteit van de ingrediënten: de stabiliteit van de instellingen. De koks van financiële stabiliteit letten juist op wat de ingrediënten doen met de kwaliteit van het geheel: de stabiliteit van het systeem.

Veel staat op het spel. Zevenduizend beursgenoteerde Europese bedrijven moeten zich gaan houden aan een set standaarden met een hap eruit. Dat maakt ze moeilijk toe te passen. Daarbij zetten aparte standaarden voor Europa de convergentie tussen de IFRS en de Amerikaanse en Japanse standaarden op een zijspoor. Het ideaal van één set regels voor de hele wereld wordt zo op de lange baan geschoven. Multinationals blijven dan hoge kosten maken om meerdere jaarverslagen te produceren. Kortom, een oplossing moet worden gevonden.

Het recept

De conclusie is dat DNB hieraan constructief moet werken; een voor iedereen acceptabele standaard is het belangrijkste doel. Marktprijzen kunnen nuttig zijn, maar niet altijd en alleen wanneer ze betrouwbaar zijn. Dus de *Fair Value Optie* moet wel worden ingeperkt. De strategie is om dit standpunt consistent uit te dragen in het Bazels Comité en de ECB. In de toezichtwereld bewandelt DNB hiermee een middenweg.

Het is een intens proces van luisteren en werken aan consensus

Aan de slag

De ECB en het Bazels Comité schrijven brieven waarin ze de IASB manen om de optie in te perken. DNB levert hieraan een actieve bijdrage. De IASB wil echter helemaal geen beperking van de optie. De Europese Commissie moet eraan te pas komen om de IASB aan de onderhandelingstafel te krijgen. Onder grote druk komt er een compromis. De IASB ontwikkelt een nieuwe ontwerpstandaard, met een ingeperkte optie. De ECB stemt in op één voorwaarde. Uit onderzoek bij banken moet blijken dat de optie voldoende restrictief is.

Een ECB *task force*, waarin ook DNB zitting heeft, doet het onderzoek. De conclusie is dat de *Fair Value Optie* banken kan

helpen, maar dat de restricties nog wat moeten worden aangescherpt. Voor de IASB ontstaat een gênante situatie. Het overgrote deel van de private sector is negatief over de ontwerpstandaard en zelfs de toezichthouders zijn bij nader inzien niet helemaal tevreden. De IASB brengt alsnog de standaard uit met een vrij open *Fair Value Optie*. De Europese Commissie neemt de standaard over maar snijdt de optie eruit. De toon is gezet en de loopgraven worden gegraven.

Een nieuw recept

Het is tijd voor actie. Arnold Schilder, directeur van DNB, komt samen met een paar Bazelse collega's en vertegenwoordigers van enkele grote banken met een nieuwe aanpak: jaarverslagen moeten vooral verslag doen van wat er in een bedrijf gebeurt. De nieuwe aanpak koppelt gebruik van marktprijzen aan het *risk management* van een instelling. Als marktprijzen intern worden gebruikt om beslissingen te nemen, mogen ze ook in de jaarverslagen terugkomen. Verder moet gebruik van de optie niet aan regels worden gebonden maar door principes worden geregeerd. Hiermee wordt een brug geslagen naar de private sector. Goede banken vinden deze restricties volstrekt vanzelfsprekend, want ze sluiten aan bij hun eigen *risk management*-praktijken.

De IASB lijkt nog niet bereid uit haar loopgraaf te komen want het voorstel wordt publiekelijk afgewezen. DNB verhoogt de druk. Van beleidsmedewerker tot directie wordt op informeel en formeel niveau gestreden voor de nieuwe aanpak. Veel wordt samengewerkt met enkele sleutelfiguren binnen de ECB. Het is een intens proces van luisteren en werken aan een consensus. De samenwerking werpt haar vruchten af, want zowel het Bazels Comité als de ECB scharen zich achter het voorstel. De Europese Commissie verhoogt vervolgens de druk en maant de IASB én de toezichthouders desnoods het klokje rond te werken om tot een oplossing te komen.

Het resultaat

Ook de IASB komt nu met een alternatief voorstel, waarin de belangrijkste elementen van de nieuwe aanpak zijn verwerkt. Hiermee komt schot in de zaak. De toezichthouders zijn akkoord. Zij zullen de standaard zelf aanvullen met een toezichtsleidraad. Hiermee kunnen banken worden aangezet de optie verstandig toe te passen. Enkele commentaarrondes verder gaat ook het IASB-bestuur akkoord. In juni of juli zal de IASB naar verwachting de standaard formeel aanpassen. Europese bedrijven kunnen de *Fair Value Optie* dan alsnog verantwoord gebruiken. ●

Folder en de cd-rom belichten de echtheidskenmerken van het eurobiljet:

Hoe herken je een echt eurobiljet? En hoe haal je een vals exemplaar er meteen uit?

Kijken, Kantelen en Voelen

Zo heet de nieuwste voorlichtingsfolder van DNB waarin de echtheidskenmerken van de eurobiljetten worden getoond en toegelicht. De folder legt u, met behulp van plaatjes van de verschillende biljetten, uit hoe de echtheidskenmerken van de eurobiljetten u helpen een echt biljet van een vals biljet te onderscheiden. Speciale apparatuur is hiervoor niet nodig. U hoeft alleen naar de bankbiljetten te Kijken, ze te Kantelen en te Voelen.

Cd-rom 'Echt of vals?'

Naast deze folder heeft DNB ook een cd-rom uitgebracht waarop uitgebreid staat wat je moet doen om eurobiljetten snel en goed op echtheid te controleren. Behalve een aantal 'snelle controles', waarmee je in vijf stappen het eurobiljet kan controleren, worden alle echtheidskenmerken nog eens helder en toegankelijk gepresenteerd, inclusief de kenmerken die zichtbaar zijn met UV-lamp en infraroodapparaat. Ook biedt de cd-rom voorbeelden van vervalste kenmerken. De cd-rom sluit af met een spel waarbij het geleerde in de praktijk kan worden gebracht.

De folders of de cd-rom bestellen

De folders en de cd-rom kunnen gratis worden besteld bij DNB, per mail via info@dnb.nl, en zijn ook online beschikbaar op onze website, www.dnb.nl, en kunnen daar worden gedownload.

Serie: Het leven van een bankbiljet (slot)

Versnipperd, verkoold, vermolmd of verscheurd

Het oplappen van beschadigde flappen

Versnipperd, verkoold, vermolmd of verscheurd. Een bankbiljet keert soms in een vreselijke staat terug bij DNB. Met het oplappen van beschadigde flappen, het reconstructiewerk, verleent DNB een unieke service aan de pechvogels. Zij krijgen de waarde vergoed als het beschadigde biljet grotendeels kan worden opgelapt.

Marijke Hoogendoorn

Het publiek moet kunnen vertrouwen op de echtheid en kwaliteit van de bankbiljetten die in omloop zijn. DNB heeft er een dagtaak aan dit vertrouwen te waarborgen. Iedereen kan met verkoilde biljetten of snippers en proppen van bankbiljetten langskomen bij een van de agentschappen van DNB. Aan de balie dient de bezoeker een formulier 'vervanging beschadigde biljetten' in te vullen. Vervolgens neemt de baliemedewerker de gehavende biljetten in ontvangst. Als een biljet slechts licht beschadigd is, bijvoorbeeld in tweeën is gescheurd, dan kan de baliemedewerker het meteen ter plekke aan elkaar plakken. De eigenaar krijgt de

waarde onmiddellijk vergoed. Ook erg vieze en besmeurde bankbiljetten kunnen ter plekke ingeruild worden voor schone euro's. Bij ernstige vormen van beschadiging worden de resten bankpapier in ontvangst genomen, verpakt in een plastic zak en gelabeld als 'reconstructiepost'. Later zal een specialist de handen uit de mouwen steken voor het fijne reconstructiewerk.

Dit reconstructiewerk is vakwerk. Er bestaat geen aparte opleiding voor. Collega's leren elkaar de kneepjes van het vak. Vijf medewerkers van het Agentschap Amsterdam zijn er meesters in om van het niets weer iets te maken. Daarvoor nemen zij plaats

aan speciale reconstructietafels. Gewapend met een sterke loeplamp, pincet, plastic handschoenen, plakband en plakplastic kunnen zij ernstig beschadigde bankbiljetten weer oplappen. De ene reconstructieklus is in enkele uren geklaard; andere vragen soms enkele volle werkdagen.

Anne Filius, kasbeheerder op Agentschap Amsterdam: 'Laatst kwam iemand met een verbrande kaslade van een winkel waar brand was geweest. Dan moet eerst met een hamer en beitel het grove werk worden gedaan om de lade open te breken. Uit de geopende lade moeten heel voorzichtig de verkoelde resten van de bankbiljetten en munten gevist worden. DNB doet in beginsel alleen de reconstructie van bankbiljetten; met beschadigde munten kunnen mensen terecht bij de Koninklijke Nederlandse Munt in Utrecht. Maar als iemand na een zwaar ongeluk of brand langskomt met een portemonnee of kas met beschadigde biljetten en munten, dan nemen we ook die munten aan.'

Gemiddeld worden negen reconstructieposten per maand aangeboden. Alle agentschappen van DNB nemen beschadigde biljetten in ontvangst. Maar alleen in Amsterdam wordt het reconstructiewerk gedaan. Bezoekers krijgen binnen twee maanden de uitslag.

Verstoppertje spelen

Soms worden bankbiljetten verstopt op niet erg handige plekken. Daardoor verliezen ze hun mooie glans... en vaak meer dan dat. Er zijn altijd mensen die hun geld niet toevertrouwen aan een bank, maar het liever bij zich houden. Dan ligt het voor de hand om dat geld goed te verstoppen: onder het matras is een bekende plek, maar er zijn creatievere oplossingen. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk om bankbiljetten te wikkelen om de stokjes van de plant in de plantenbakken op de vensterbank. Dat was tenminste de vondst van een oudere dame in Middelburg. Toen ze moest verhuizen naar een bejaardenhuis, werden de verpieterde planten bij het vuil gezet... Tot iemand opeens de biljetten aan de stokjes tussen de planten zag.

Reconstructie is vakwerk

Bankbiljetten worden ook wel onder de grond begraven. Wordt dan jaren later de schep in de aarde gezet, dan ligt er niet veel meer dan een natte, vieze klomp papier. Dergelijke klompjes kan de vinder ook inleveren bij DNB. Anne Filius: 'Ga daar dan niet zelf aan pulken, want daarmee beschadig je ze alleen maar erger! Onze specialisten gaan zo'n vastgekleefde papierprop eerst heel voorzichtig weken in een bak water zodat de biljetten los van elkaar komen. Vervolgens worden ze met een speciale föhn gedroogd. Daarna begint het puzzelwerk – het bij elkaar zoeken van de bij elkaar horende deeltjes van een bankbiljet – om zoveel mogelijk van het oude bankbiljet te reconstrueren. Als het opgelapte bankbiljet minder dan de helft van het oorspronkelijke biljet vormt, dan krijgt de eigenaar geen vergoeding. Alleen als 'uit het niets' met goed reconstructiewerk meer dan vijftig procent van het bankbiljet aaneengesloten kan worden getoverd, krijgt de eigenaar de volledige waarde van het biljet vergoed. Deze vergoedingswijze is met de invoering van de euro op Europees niveau vastgesteld. Natuurlijk zijn er uitzonderingen mogelijk. Anne Filius: 'Stel dat iemands huis volledig is afgebrand. Als onomstotelijk is vast te stellen dat diens geld is beschadigd door deze brand, dan zijn we coulanter.'

Ondraaglijke stank

Natuurlijk is iedereen zuinig op bankbiljetten. Het is immers geld. Maar een ongeluk zit in een klein hoekje. Ook slordigheid en verstrooidheid kunnen fataal zijn voor het leven van een bankbiljet. Dat blijkt uit de ervaringen van bezoekers die een agentschap bezoeken met hun restjes bankbiljetten. Zo had iemand 's ochtends vroeg 'eventjes' zijn portemonnee op een lamp gelegd, en was dat – in de haast op weg naar zijn werk – helemaal vergeten. 's Avonds sprong de verlichting automatisch aan. Door de hitte van de lamp verschroeide de portemonnee...

U heeft een vraag?

Vragen van consumenten en het antwoord van de Informatiedesk.

Een vals bankbiljet, wat nu?

Gelukkig is het aantal valse biljetten dat in omloop is laag. De kans dat u een vals biljet treft is net zo groot als het winnen van een lot in de loterij. Maar of u nu rijk bent of arm, slager of ambtenaar, het lot kan iedereen treffen. En niets is ververlender dan achter te blijven met een strop. En wat dan?

Steeds meer winkeliers controleren eurobiljetten op echtheid. Sommige winkels hebben zelfs een sticker aan de kassa geplakt waarmee ze klanten erop attenderen dat zij bankbiljetten op echtheid controleren. Soms gebeurt dat met een apparaatje, maar ook door simpel te kijken, te voelen of te kantelen kan worden vastgesteld of een biljet echt of vals is. Bij twijfel zal de winkelier het biljet niet aannemen. Een vals bankbiljet wordt immers niet vergoed. Dat zou een vrijbrief zijn voor valsemunters.

Stel, u komt bij de kassa en uw biljet wordt niet geaccepteerd. Wat nu? Gaat u het zo snel mogelijk weer uitgeven of lijst u het in? Bij opnieuw uitgeven dupeert u mogelijk een ander. Inlijsten is een leuk idee, maar wanneer het biljet achteraf wel echt blijkt misschien niet meer. In uw eigen belang en in het belang van iedereen kunt u een verdacht biljet het beste opsturen naar de Nederlandse Bank (DNB). DNB zal het biljet dan nader onderzoeken. Als DNB vaststelt dat het biljet echt is dan wordt het bedrag alsnog vergoed. Blijkt het biljet vals dan is er helaas geen vergoeding mogelijk. Het is uiteindelijk aan DNB vast te stellen of een biljet echt of vals is. DNB registreert nauwkeurig alle gegevens van valse biljetten; deze vormen immers een belangrijke bron van informatie in de strijd tegen valsemunterij. U kunt trouwens ook uw eigen bank vragen het verdachte bankbiljet op te sturen naar DNB.

Meent u zich iets verdachts over de herkomst van het biljet te herinneren, dan kunt u ook aangifte doen bij de politie. Die zal het biljet in beslag nemen en voor nader onderzoek naar DNB sturen. Overigens is het in bezit hebben of uitgeven van een bankbiljet, waarvan men weet dat het vals is, strafbaar volgens de wet.

Een verdacht biljet kunt u opsturen met het formulier 'Inzending verdacht biljet'. Dit formulier vindt u terug op onze website onder de button 'publiek', evenals het antwoordnummer waar u het naar toe kunt sturen.

En tja, voorkomen is altijd beter dan... Bekijk u daarom ook eens onze gratis cd-rom 'Echt of vals?' en test uw kennis van de echtheidskenmerken van de eurobiljetten. De cd-rom kunt u downloaden via onze site of aanvragen via de Informatiedesk.

Voor meer informatie verwijzen wij u naar onze website, www.dnb.nl. Ook kunt u onze Informatiedesk bellen, van maandag tot en met vrijdag van 09.00-17.00 uur op telefoonnummer 0900 – 5200520 (35 cent per gesprek), of een e-mail sturen aan info@dnb.nl.

Echt?

'Goedenmiddag, ik heb een eurobankbiljet dat helemaal echt lijkt: het watermerk, de veiligheidsdraad, het hologram, alleen de handtekening is anders? Klopt dat?' Een vraag waarmee menig oplettend betaler ons belt. Ja, dat klopt. Op 1 november 2003 is Wim Duisenberg, de eerste president van de Europese Centrale Bank opgevolgd door de Fransman Jean-Claude Trichet. De eerste eurobankbiljetten die in omloop zijn gebracht dragen de handtekening van Duisenberg (foto rechts). Biljetten die later gedrukt zijn, dragen de handtekening van Trichet (links), de nieuwe president van de Europese Centrale Bank. 'Ja maar hoe kan dat nou, er staat wel het jaar 2002 op het biljet'. Ook dat klopt. Het jaartal 2002 op de bankbiljetten verwijst naar het jaar van copyright en heeft geen relatie met de datum waarop de biljetten in omloop zijn gebracht.

Met een ander verhaal kwam een vakantieganger die vlak voor vertrek nog even wat bankbiljetten had verstopt in de magnetron. Moe en gevelde door een jetlag keerde hij terug naar huis. Hij koos voor het gemak: een snelle magnetronhap. Pas toen hij het opgewarmde gerecht oppakte, realiseerde hij zich dat er in zijn magnetron ook nog wat biljetten verstopt lagen.

Ook kleine kinderen en honden weten niet altijd de waarde van een bankbiljet op waarde te schatten. Kinderen willen nog wel eens wat fröbelen met bankbiljetten. Of de hond eet er een paar half op. Anne Filius: 'Dan komt de eigenaar later aan onze balie met een vieze slijmerige prop restjes bankpapier. We gebruiken niet voor niets plastic handschoenen, want het reconstructiewerk is soms echt heel vies werk. En soms is de stank ondraaglijk. Als iemand verdronken is, en er wordt geld op zijn lichaam gevonden,

dan komt dat ook hier. Om dat werk te doen, gebruiken we speciale mondkapjes en handschoenen. De zak met bankbiljetten wordt zo snel mogelijk weer gesloten...'

Geluk bij een ongeluk

Aan het leven van het bankbiljet kan dus een abrupt einde komen door brand en andere ongelukken, pech en onoplettendheid. Zo'n biljet kun je niet meer uitgeven en lijkt dus niets meer waard. Maar door reconstructiewerk kan soms toch nog de waarde vergoed worden aan de eigenaar. Anne Filius: 'De meeste bezoekers zijn heel blij als ze de waarde vergoed krijgen. Door een ongeluk of brand hebben ze al veel verloren, als ze dan de geldwaarde van dat hoopje as toch nog uitgekeerd krijgen, is dat fijn. Een geluk bij een ongeluk.' •

El Cerro: levend landschapsschilderij

In de buitenwijk El Cerro in de stad Naranjito op het eiland Puerto Rico vond in 2001 een bijzondere metamorfose plaats. Dit had alles te maken met de grote armoede, de drugshandel en de criminaliteit die na het verdwijnen van de koffieplantages waren ontstaan. Een enthousiaste groep bewoners van de wijk ontwikkelde samen met de kunstenaar Chemi Rosado-Seijo (1973 Puerto Rico) een plan om de wijk haar waardigheid terug te geven in zowel sociaal als cosmetisch opzicht.

de mensen die meededen vanuit hun sociale beweging. Een nieuw sociaal netwerk ontstond en dit trok de aandacht van de politiek en de wetenschap. Bewoners konden zich kosteloos inschrijven voor schilder-, teken- en danslessen. Zelfs de moeder van Rosado-Seijo organiseerde workshops voor de bewoners over eigenwaarde.

Door het resultaat van de geschilderde wijk fotografisch vast te leggen kreeg Rosado-Seijo de mogelijkheid zijn idee uit te dragen. Voor de bewoners

Chemi Rosado Seijo. El Cerro, Oktober 2002 (Naranjito, Puerto Rico)

Uitgangspunt voor de kunstenaar was de wijk El Cerro te veranderen in een kunstwerk in de vorm van een levend landschapsschilderij. Het idee was om alle huizen en gebouwen in de verpauperde wijk te schilderen en daarmee de wijk een eigen gezicht te geven tegen de achtergrond van de bergen. Rosado-Seijo stelde een kleurenschema op dat refereerde aan de kleuren van de omliggende beboste bergen. Dit resulteerde in een schakering van kleuren groen. De bewoners konden zelf de kleuren uitzoeken om hun huizen te schilderen. Soms riepen zij daarbij de hulp in van de kunstenaar, die dan een combinatie van kleuren voorstelde. Bedrijven deden mee door sponsorgelden te geven en mensen in de buurt stelden verf beschikbaar en hielpen als vrijwilligers mee om de huizen te schilderen. Anderen zorgden voor eten en drinken.

Door deze samenwerking ontstond wederzijds vertrouwen tussen de bewoners van de wijk en

zijn de foto's het tastbare bewijs van hun trots over het project. Maar het gaat nog steeds door. Het is de bedoeling dat de hele wijk de komende jaren wordt opgenomen in het kleurenpalet van de bergen.

De Kunstcommissie kocht het werk vorig jaar op de kunstbeurs in Rotterdam. Tussen de duizenden werken die door de verschillende galeries werden aangeboden, viel de foto op door de intrigerende kleuren van de huizen die erop staan. Het verhaal achter de foto gaf de doorslag voor aankoop. Met deze aankoop gaf de Kunstcommissie uiting aan het belang dat zij stelt in kunst als drager van een sociaal maatschappelijke beweging. ●

Alexander Strengers

Serie: DNB in Europa (deel 1)

Samenwerken aan een financieel stabiel Europa

Stabiliteitspact, nieuwe toetreders tot de EU en de Europese Centrale Bank. Dit zijn termen die dagelijks voorbijflitsen in de media. En het zijn stuk voor stuk onderwerpen waar DNB zich mee bezighoudt. DNB Magazine start daarom met een nieuwe rubriek waarin wordt ingezoomd op de Europese samenwerking en de plaats van DNB daarin. In deze eerste aflevering vertelt president Nout Wellink over het nut en de noodzaak van de rol van DNB in het Europees Stelsel van Centrale Banken.

Gitte van 't Hof

Nout Wellink: 'De organisatie bereidt mijn standpunten voor de tweewekelijkse vergaderingen in Frankfurt voor'

EU, EMU en euro
Sinds 1 januari 1999 heeft Europa een nieuwe munteenheid, de euro. Tot 1 januari 2002 werd de munt alleen nog in het girale betalingsverkeer gebruikt, maar vanaf die datum hadden 12 Europese landen dezelfde munt in handen: België, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal en Spanje. Deze twaalf landen staan gezamenlijk bekend als het 'eurogebied' en de 'Europese monetaire unie' (EMU). Drie EU-landen beslissen in een later stadium of ze de euro invoeren: Denemarken, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. Zij behoren daardoor niet tot de EMU maar wel tot het Europese Stelsel van Centrale banken (ESCB).

De introductie van de gemeenschappelijke munt staat ook op de agenda van de tien landen, vooral uit Oost-Europa, die op 1 mei 2004 zijn toegelaten tot de Europese Unie (EU). Het gaat hierbij om Polen, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Hongarije, Estland, Letland, Litouwen, Cyprus en Malta. De EU telt op dit moment in totaal dus 25 landen. Roemenië, Bulgarije, Kroatië en Turkije staan nog in de wachtlijst om EU-lid te worden.

Vanaf wanneer was er binnen Europa de wens tot samenwerking?

'Eigenlijk al vanaf de Tweede Wereldoorlog. Men beseftte dat Europa sterker zou staan als het nauwer zou samenwerken, vooral op economisch gebied. Maar vooral was de gedachte dat bij samenwerking de kans op oorlog veel kleiner zou zijn. Een halve eeuw later is die nauwe samenwerking een feit; de vijftieng lander van de Europese Unie vormen nu, op zeer veel terreinen, één grote economie.

Producenten mogen hun goederen of diensten overal aanbieden waar ze kansen zien, en mensen en bedrijven mogen zich in beginsel binnen de Europese Unie vestigen waar ze willen, zonder te worden gehinderd door allerlei wettelijke barrières. Als prachtig bewijs van de economische integratie hebben inmiddels twaalf landen hun nationale munt ingeruild voor de euro.'

Wat doet DNB precies in Europees verband, met name binnen het Europees Stelsel van Centrale Banken en de Europese Centrale Bank?

'Wij zijn een van de twaalf Europese centrale banken die binnen de Europese Centrale Bank (ECB) het beleid bepalen voor het Eurogebied. Ik zit namens Nederland in het bestuur

'Het stabiliteitspact is een vorm van solidariteit tussen de eurolanden'

van de ECB. Daar zitten de twaalf bankpresidenten in én de zes directieleden van de ECB. Ik zit daar op persoonlijke titel maar de organisatie bereidt mijn standpunten voor de tweewekelijkse vergaderingen in Frankfurt voor. Verder zitten er veel DNB-medewerkers in de werkgroepen van de ECB, bijvoorbeeld op het gebied van juridische zaken, communicatie of betalingsverkeer. Eigenlijk alles wat de centrale banken in ieder land afzonderlijk deden, dat doen we nu gezamenlijk in de comité's.'

De Europese Centrale Bank en het Europees Stelsel van Centrale Banken

Het is de taak van de Europese Centrale Bank (ECB) om de prijsstabiliteit in het hele eurogebied te handhaven. Eenvoudiger gezegd: de consument moet volgend jaar voor €1.000 ongeveer hetzelfde pakket goederen en diensten kunnen kopen als nu. Hiervoor werken de ECB en alle nationale centrale banken van het eurogebied samen via een gemeenschappelijk monetair beleid, om de prijzen te stabiliseren. Ook de overheden van deze landen spelen een belangrijke rol, door een gezond belasting- en uitgavenbeleid te voeren. De ECB is opgericht op 1 juni 1998 en vormt samen met de nationale banken van alle 25 lidstaten van de EU het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB). De ECB is gevestigd in Frankfurt am Main in Duitsland en er werken ongeveer 1.100 personeelsleden. Tot 1 november 2003 was Wim Duisenberg president van de ECB, daarna nam Jean-Claude Trichet het stokje van hem over. De ECB kent een Directie, een Raad van Bestuur en een Algemene Raad. Het verschil tussen de laatste twee organen is dat in de Raad van Bestuur alleen de presidenten van de eurolanden vertegenwoordigd zijn, terwijl in de Algemene Raad ook de centrale-bankpresidenten van de niet-eurolanden deelnemen.

‘Waar we vroeger gezien werden als een verzameling grote en kleine bootjes, zijn we nu één groot monetair schip’

Wat doen de centrale banken van de EU-landen dan nog zelf?

‘Als er op een gegeven moment iets wordt afgesproken, dan handelt iedere nationale centrale bank volgens die instructies. Zo voert DNB het monetair beleid uit dat in Frankfurt gezamenlijk is bepaald. Op de agenda van de tweewekelijkse vergaderingen staan diverse punten. Er is bijvoorbeeld pas gesproken over een nieuwe serie bankbiljetten. Namelijk wanneer die moet gaan komen en wat de veiligheidskenmerken moeten zijn. DNB zorgt bijvoorbeeld ook voor het Nederlandse deel van het Europese betaalsysteem (TARGET). Met dit systeem kunnen Nederlandse banken geld overmaken naar en ontvangen uit andere Europese landen.’

Is prijsstabiliteit binnen Europa met de oprichting van de ECB en de invoering van de euro nu verzekerd?

‘Het antwoord is: nee. We kunnen als ECB een bijdrage leveren aan de prijsstabiliteit in Europa maar niemand kan het garanderen. Maar omdat de ECB een hele onafhankelijke centrale bank is, is het wel gemakkelijker om prijsstabiliteit tot stand te brengen. Juist in de landen waar de overheid heel dicht op de centrale banken zat, was er vaak sprake van grote inflatie.’

Welke gevolgen zou de nieuwe Europese grondwet voor het werk van het ESCB en de ECB hebben?

‘Eigenlijk heel weinig. De positie van de ECB in de Europese grondwet is nagenoeg gebleven zoals hij is. De nieuwe grondwet wil Europa dichter bij de burger brengen door het transparanter en democratischer te maken, wil zorgen dat Europa ondanks de uitbreiding met meer

landen toch bestuurbaar blijft en wil tevens dat Europa zijn rol op het wereldtoneel beter kan spelen. Het enige dat voor de ECB van belang is, is het bestuurbaar houden van de instelling, ook na de uitbreiding, en daar zijn wij al op vooruitgelopen. Door alle nieuwe toetreders zouden we een bestuur krijgen van 25 landen en 6 directieleden. Wij hebben een roulatiesysteem bedacht waardoor er nooit teveel mensen aan de stemmingen deelnemen.’

Waarom is het belangrijk om de normen van het stabiliteitspact strikt te hanteren?

‘Omdat er geen Europese begrotingsautoriteit bestaat is er een gemeenschappelijke regel afgesproken over het begrotingsbeleid van Europese overheden. Het is erg belangrijk om de overheids-tekorten beneden de afgesproken limiet van drie procent te houden. Een alsmaar oplopend tekort zorgt op termijn voor hoge rentes. Daardoor worden investeringen steeds lastiger en dat heeft uiteindelijk weer werkloosheid tot gevolg.’

De ECB is gevestigd in Frankfurt am Main in Duitsland en telt ongeveer 1.100 personeelsleden

Door de hoge rente in de landen met een te groot tekort, groeit de rente in het hele eurogebied te hard en daar hebben alle landen last van. Het stabiliteitspact is dus ook een vorm van solidariteit.'

Krijgen we naast de munt nog meer gemeenschappelijke zaken als inkomstenbelasting, BTW, accijns, et cetera?

'Dat zal nog wel even duren. Belastingen zullen wel naar elkaar groeien, maar ze hoeven niet precies even hoog te zijn. Bovendien is het ene makkelijker te realiseren dan het andere. De BTW is een vastgesteld percentage, dat zou binnen Europa gemakkelijker gelijk te trekken zijn. Maar inkomstenbelasting dient per land een ander doel. Nederland kent bijvoorbeeld hypotheek renteaftrek. Als we één systeem zouden hebben, dan zou deze bijvoorbeeld bij ons verdwijnen of in alle landen moeten worden ingevoerd. Een lastige en langdurige klus.'

Vormt het eurosysteem nu een hecht blok ten opzichte van de VS en China?

'De euro is een wereldvaluta geworden. Waar we vroeger gezien werden als een verzameling grote en kleine bootjes, zijn we nu één groot monetair schip geworden. Wij zijn als monetair systeem een hecht blok tegen de VS en China maar als politiek systeem nog niet. Aan de oorlog in Irak zag je dat de standpunten per land erg uiteen liepen. Maar op monetair gebied zijn we een echte eenheid.' •

IRC te gast in Amsterdam

Op vrijdag 17 juni vergadert het International Relations Committee (IRC) van de ECB bij DNB in Amsterdam. De comité's vergaderen normaal gesproken bij de ECB in Frankfurt maar eens per jaar gaan ze naar een van de nationale centrale banken. Dit jaar is DNB dus gastheer. De groep, waarin ook DNB vertegenwoordigd is, vergadert over onder andere het internationaal financieel klimaat en uitbreiding van de EU. In het weekend is er tijd voor sightseeing in Amsterdam.

Rente: het gas- en rempedaal van de economie
De ECB heeft geen directe invloed op de prijzen van goederen en diensten, want die worden bepaald door vraag en aanbod. Maar de ECB heeft wel een instrument om de inflatie indirect te beïnvloeden: de rente. Als de inflatie op de middellange termijn boven de grens van twee procent dreigt uit te komen, kan de Raad van Bestuur van de ECB besluiten de rente te verhogen. In praktijk betekent dit dat het voor grote commerciële banken duurder wordt om bij de ECB geld te lenen. Die prijsverhoging zullen zij doorberekenen aan hun klanten. Een hogere rente betekent dat het voor gezinnen en bedrijven duurder wordt om geld te lenen. Sommigen zullen dan afzien van de lening, waardoor er ook minder geld wordt besteed. En als er minder wordt gekocht dalen de prijzen, of ze stijgen minder hard. Dat is precies de bedoeling van de renteverhoging. Omgekeerd kan de ECB ook besluiten de rente te verlagen als het inflatiecijfer dat toelaat, of als er deflatie dreigt. Een renteverlaging zal consumenten en bedrijven stimuleren om geld te lenen. Hierdoor stijgen de bestedingen. En hoe groter de vraag, hoe hoger de prijzen. Kortom, de rente waartegen de ECB geld beschikbaar stelt, werkt als het gas- en rempedaal van de economie. Als de rente wordt verlaagd geeft de ECB een beetje gas bij, in het geval van een renteverhoging trapt de ECB op de rem.

De seminars zijn een platform voor economisch wetenschappelijk onderzoek. Binnen- en buitenlandse wetenschappers bespreken er hun onderzoeksresultaten.

Samenvatting Research Seminar van 14 april 2005:
Illiquidity in the Interbank Payment System following Wide-Scale Disruption van Morten Bech (Fed New York) en Rob Garratt (UC Santa Barbara)

Morten Bech (Federal Reserve Bank of New York) gaf op 14 april een presentatie van zijn artikel *Illiquidity in the Interbank Payment System following Wide-Scale Disruption*. Daarin analyseert hij, met behulp van de speltheorie, het (verwachte) gedrag van banken in het interbancaire betalingsverkeer. Dat gedrag vloeit voort uit de afweging tussen de kosten van liquiditeit (banken moeten 's ochtends geld lenen om betalingen te kunnen doen, indien hun tegenpartij niet tegelijkertijd betaalt) en de kosten van vertraging (reputatieschade bij late betalingen). Banken hebben de keuze om 's ochtends of 's middags betalingen te sturen. Indien alle partijen 's ochtends betalen zijn de maatschappelijke kosten het laagst.

In geval van een schok in het systeem, zoals gebeurde als gevolg van de aanslagen van 11 september, wordt dat evenwicht verstoord en ontstaat de kans dat banken naar een inefficiënt evenwicht overstappen (zoals het 's middags versturen van betalingen). Centrale banken kunnen ervoor zorgen dat banken snel naar het meest efficiënte evenwicht terugkeren door de kosten van liquiditeit te verlagen. De marktstructuur is verder ook van invloed op zowel de impact van de schok als de snelheid waarmee terug kan worden gekeerd naar een wenselijke situatie. Zo kunnen grote (correspondent)banken een spilfunctie vervullen in het betalingsverkeer en daarmee

van vitaal belang zijn; deze banken zijn *too big to fail* voor de coördinatie van betalingen.

De resultaten van Bech zijn redelijk intuïtief, maar om deze te bereiken introduceert hij een aantal interessante elementen, zoals de aan de natuurkunde ontleende 'potentiële functie', die de mogelijke lasten van een afwijking ten opzichte van de huidige situatie beschrijft. Met deze potentiële functie kan hij het pad waarmee banken naar het evenwicht terugkeren definiëren. Ten slotte is zijn toepassing van netwerkanalyses op (de marktstructuur van de gebruikers van) het betalingsverkeer vernieuwend.

Elisabeth Ledrut

Seminars die geweest zijn en waarvan een paper is op te vragen:

12 mei

Banking across borders: patterns, profitability and performance, Alfred Slager (PGGM Investments).

26 mei

Fiscal and Monetary alignments in an open economy, Paul McNelis (Georgetown University, Visiting Scholar).

Programma 2005

16 juni

Communication and Decision-Making by Central Bank Committees: Different Strategies, Same Effectiveness?, Marcel Fratzscher (ECB).

Het actuele programma van 2005 is te vinden op onze website: www.dnb.nl. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jacqueline van Breugel, tel. 020-524 3665, e-mail: j.f.van.breugel@dnb.nl.

De volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:

- Waar het om draait (publieksbrochure)
- Van kauri tot euro, een korte geschiedenis van het geld, de gulden en de Nederlandsche Bank
- Praktische lesopdrachten:
 - 'Waar voor je geld' (tweede fase havo/vwo),
 - 'Ook geld kost geld' (tweede fase havo/vwo) en
 - 'Katern Argentinië' (tweede fase havo/vwo)
- Cd-rom 'Echt of vals?' en folder 'Kijken, Kantelen, Voelen' over de echtheidskenmerken van de eurobiljetten

Periodiek verschijnen:

- Jaarverslag
- Kwartaalbericht
- Statistisch Bulletin

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek:

- Working Papers
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn online beschikbaar.

U vindt ze op www.dnb.nl.

De uitgaven kunt u ook bestellen via deze website, per mail (info@dnb.nl) of via een brief, die u kunt richten aan:

De Nederlandsche Bank, Afdeling Facilitaire diensten/
magazijn, Postbus 98, 1000 AB Amsterdam.

DNB op het Internet: www.dnb.nl

Op onze website vindt u informatie over het werkerrein van de Nederlandsche Bank en over haar publicaties, zoals het *DNB-magazine*. Ook kunt u vanaf deze site doorklikken naar verschillende andere financiële instellingen.

Publieksservice

Algemeen nummer DNB

020 – 524 9111

Voorlichting

Voor vragen op het terrein van de Nederlandsche Bank kunt u bellen met de Informatiedesk van de afdeling Communicatie.

0900 – 520 0520 (€ 0,35 p/gesprek)
info@dnb.nl

Voor vragen over beleggingsinstellingen, effectendienstverlening en consumentenkrediet kunt u de Autoriteit Financiële Markten benaderen.

0900 – 540 0540 (€ 0,35 p/gesprek)
Toezichtslijn@autoriteit-fm

'Nu snap ik eindelijk hoe het zit!'

Dat is wat we graag horen wanneer we afscheid nemen van onze bezoekers aan het Bezoekerscentrum.

Hoe ziet een bezoek aan het Bezoekerscentrum van DNB eruit?

We beginnen met een korte film die laat zien dat bij DNB alles draait om financiële stabiliteit. Na de film volgt een rondleiding. Daarin geven rondleiders uitleg over ons werkterrein. Thema's zijn onder andere het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB) en het bepalen en uitvoeren van het monetaire beleid. Een interactief onderdeel vormt het Geldmarktspel. U kunt zo spelenderwijs inzicht krijgen in het monetaire beleid en zich korte tijd president van de Europese Centrale Bank (ECB) wanen. Ook komen het belang van een goedlopend betalingsverkeer en de rol van het goud aan bod. Uiteraard bieden de rondleiders alle ruimte voor vragen en discussie. Een bezoek duurt 2 tot 2,5 uur.

Het Bezoekerscentrum is gevestigd in een aantal achttiende-eeuwse pakhuizen aan de Achtergracht 4 in Amsterdam, op een steenworp afstand van het hoofdgebouw van de Nederlandsche Bank.

Belangstelling?

Het Bezoekerscentrum is op afspraak voor groepen, van vijftien tot veertig personen, geopend van maandag t/m vrijdag.

De rondleidingen zijn gratis en beginnen om 09.30 uur, 12.30 uur en 15.00 uur. Op verzoek kunnen lengte en inhoud van een rondleiding worden aangepast.

Voor meer informatie of boekingen kunt u van maandag tot en met vrijdag van 09.00 - 17.00 uur contact met ons opnemen via telefoonnummer: 020 - 524 3339 of 020 - 524 3493.

U kunt ook een e-mail sturen aan: bezoekerscentrum@dnb.nl

Op onze website (www.dnb.nl) vindt u het Bezoekerscentrum onder de rubriek: publiek.

